

MAGISTERUPPSATS I BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
VID BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP/BIBLIOTEKSHÖGSKOLAN
2006:56
ISSN 1404-0891

Gymnasieelevers informationsökning

En undersökning av Carol C. Kuhlthaus modell

RAMIZA BULIC

HÖGSKOLAN I BORÅS

© **Ramiza Bulic**

Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats
– helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande.

Svensk titel: Gymnasieelevers informationssökning : En undersökning av Carol C. Kuhlthaus modell

Engelsk titel: Comprehensive secondary school students and their information search process: Information Searching: A survey of Carol C. Kuhlthau's model

Författare : Ramiza Bulic

Kollegium: 3

Färdigtställd: 2006

Handledare : Eva-Maria Flöög

Abstract: The aim of this Master's thesis is to, through user studies, analyse whether Carol C. Kuhlthau's information search model is applicable in a Swedish school. Furthermore, the guidance that the students may receive from the teacher and/or school librarian is analysed. Answers are sought to the following questions:

- How do the students perceive their information seeking?
- How do the librarian and/or teacher support the students during their information seeking process?

The study is based on a qualitative method of approach, through interviews with four informants: a librarian, a teacher and two pupils. The results showed that the model for information search as stated by Kuhlthau is by large applicable to the students in Sweden. A few discrepancies were found: The main one being that the students did not worry during the first part of the information seeking process, something that Kuhlthau expressed they would.

Kuhlthau has also a model regarding mediation and one regarding education. These models represent the different roles the librarian can have during the information search.

The thesis shows that the school librarian only had the first level of mediation as described by Kuhlthau, while the rest of the levels were instead held by the teacher. The librarian did have all of the five different levels of education.

Nyckelord: Kuhlthau, C. Carol, informationssökningsprocess, Limberg Louise, gymnasieskolan, skolbibliotek

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund och ämnesval.....	1
1.2 Problem, syfte och frågeställningar.....	3
1.3 Ämnesavgränsning.....	3
1.4 Definitioner och begrepp.....	4
1.5 Litteratursökning.....	5
1.6 Disposition	6
2. Styrdokument	7
2.1 Skollagen	7
2.2 Läroplanen Lpo94, Lpf94	7
2.3 Bibliotekslagen.....	8
3. Tidigare forskning.....	10
3.1 Användarstudier.....	10
3.2 Informationsbehov/informationsbeteende.....	10
3.3 Informationssökning.....	12
3.3.1 Vikten av olika modeller för magisteruppsatsen.....	15
4. Teoretisk utgångspunkt	17
4.1 Carol C. Kuhlthaus teori.....	17
4.1.1 Förmedling av information – levels of mediation.....	19
4.1.2 Användarundervisning – levels of education.....	21
4.2 Tillämpning av Kuhlthaus teori.....	22
5. Metod, material och arbetsätt	23
5.1 Val av metod.....	23
5.1.1 Kvalitativa intervjuer	23
5.2 Urval och genomförande av intervjuer.....	24
5.3 Bearbetning och analys av intervjuerna	26
5.4 Etiska regler.....	27
6. Resultatredovisning.....	28
6.1 Beskrivning av gymnasieskolan och gymnasiebiblioteket	28
6.1.1 Presentation av informanter.....	28
6.2 Intervjuer med gymnasieelever.....	30
6.3 Hur gymnasieelever upplevde informationssökningsprocessen.....	31
6.3.1 Informant 1 - Anders.....	32
6.3.1.1 Uppgiften påbörjas	32
6.3.1.2 Val av ämne	32
6.3.1.3 Utforskning av ämne	32
6.3.1.4 Fokusering.....	33
6.3.1.5 Insamling av information	33
6.3.1.6 Avslutande informationssökning	33

6.3.2 Informant 2 - Viktoria	34
6.3.2.1 Uppgiften påbörjas	34
6.3.2.2 Val av ämne	34
6.3.2.3 Utforskning av ämne	34
6.3.2.4 Fokusering.....	34
6.3.2.5 Insamling av information	35
6.3.2.6 Avslutande informationssökning	35
6.4 Intervju med skolbibliotekarie	36
6.5 Intervju med lärare	37
7. Analys, diskussion, slutsatser och förslag på vidare forskning	40
7.1 Gymnasieelevers upplevelser av sin informationssökning	40
7.2 Skolbibliotekariens roll och samarbete med läraren	44
7.2.1 Skolbibliotekariens roller vid informationssökning	44
7.2.1.1 Organizer - Organisatör/ledare	44
7.2.1.2 Locator – Lokalisatör.....	44
7.2.1.3 Identifier - Identifieraren	44
7.2.1.4 Advisor - Handledare	44
7.2.1.5 Counselor - Rådgivare	45
7.2.2 Skolbibliotekariens roller under användarundervisningen.....	45
7.2.2.1 Organizer – Organisatör.....	45
7.2.2.2 Lecturer - Föreläsare	45
7.2.2.3 Instructor - Instruktör.....	46
7.2.2.4 Tutor- Handledaren	46
7.2.2.5 Counselor - Rådgivare	46
7.3 Slutsatser.....	48
7.4 Förslag på vidare forskning	49
8. Sammanfattning	50
Käll- och litteraturförteckning	51
Bilaga 1. Brev till skolan.....	54
Bilaga 2. Intervjuguide till gymnasieelever.....	55
Del 1: Informationsbeteende och kontext	55
Del 2. Intervjuguide Carol Kuhlthau informationssökningsprocessen.....	57
Bilaga 3. Intervjuguide till gymnasiebibliotekarie	58
Bilaga 4. Intervjuguide till lärare	59
Bilaga 5. Instruktioner för fördjupningsarbete.....	60

1. Inledning

Jag bestämde mig redan 2002 för att min magisteruppsats skulle handla om gymnasieelevers informationssökning. Samtidigt som jag studerade arbetade jag som biblioteksassistent på en gymnasieskola och det var därför naturligt för mig att välja gymnasieelever som min användargrupp. Under min tid som biblioteksassistent märkte jag att eleverna behövde olika mycket stöd i sin informationssökning. En del elever ville gärna få hjälp under informationssökningen medan andra ville söka efter information själva. En sak var dock tydlig; alla elever ändrade sina beteenden under informationssökningens gång. Under min utbildning har jag kommit i kontakt med användarstudier och Carol C Kuhlthaus teori om informationssökning, vilken har fångat mitt intresse. Den har varit avgörande då jag bestämde mig för att skriva uppsatsen inom detta ämne. Grundidén bakom uppsatsämnet var om gymnasieelever upplevde informationssökningens olika nivåer på samma sätt som Kuhlthau har beskrivit dem, eller om det finns avvikelser från denna modell i deras informationssökning.

Området informationssökning är ett av informationsvetenskapens kärnområden och sätter fokus på personer som behöver information eller som söker densamma. Informationsökning innebär att individer försöker införskaffa information som kan leda till ny kunskap. Det är intressant att studera området dels för att se hur personer utvecklar sitt sätt att söka information dels för att veta hur bibliotekarien och lärare använder biblioteket för att hjälpa individer att få fram önskad information. I en globaliserad värld med statens minskade betydelse och med en ökad betydelse för internationell rätt och konkurrens på en öppen marknad kan det vara avgörande om man lyckas i arbetslivet om man kommer med ny information och nya idéer. Globaliseringen påverkar även skolans värld. Istället för traditionell pedagogik där lärare förmedlar kunskap direkt till elever (som ännu förekommer) blir det numera allt viktigare med det så kallade undersökande arbetssättet (se avsnitt 1.1). Ur ett biblioteks- och informationsvetenskapligt perspektiv är ämnet informationssökning intressant att studera på grund av dynamiken i vårt samhälle som ständigt aktualiserar informationssökningsområdet.

Förväntningen med skrivandet av denna uppsats är att få fram ny kunskap om informationssökningsprocessen som kan bidra till att man får större förståelse för detta forskningsområde.

1.1 Bakgrund och ämnesval

Vi lever i ett samhälle som baseras på information och kunskap dvs. ett informations- och kunskapssamhälle. På grund av informationsteknologins framväxt har informationsmängden ökat kraftigt vilket ställer höga krav på gymnasieeleverna när det gäller att utveckla informationskompetens dvs. söka information, använda den kreativt samt utvärdera densamma.

I läroplanen för de obligatoriska och frivilliga skolformerna från 1994 påpekas vikten av att eleverna skall bli informationskompetenta dels genom att eleverna skall lära sig att sälla bland den stora mängd av information som finns tillgänglig och dels genom att eleverna skall utveckla ett kritiskt tänkande kring sökta källor (Lpf 94).¹

Ämnesområdet gymnasieelevers informationssökning är intressant att utforska på grund av det förändrade arbetssättet i skolan där eleverna aktivt söker information. Detta nya arbetssätt används numera flitigt i skolan. En av många författare som har skrivit om

---

¹ *Läroplan för de frivilliga skolformerna* Lpf94

undersökande arbetssätt är författarna Rigmor Lindö och Anette Eliasson i boken ”*Det öppna lärorummet*” (1999).

Det undersökande arbetssättet utgår ifrån elevernas egna livserfarenheter. Därmed blir undervisningen mer elevcentrerad jämfört med den tidigare lärarstyrda undervisningen². I boken ”*Textflytt och sök slump: Informationssökning via skolbibliotek*” beskriver Mikael Alexandersson och Louise Limberg (2004) hur eleverna går tillväga när de söker information och på vilket sätt läraren hjälper dem. Louise Limberg har i sin avhandling ”*Att söka information för att lära: En studie av samspel mellan informationssökning och lärande*” påpekat också att det är viktigt att undervisningen blir problembaserad så att eleverna lär sig att analysera information istället för att endast bli mottagare av den.³ Vikten att vid informationssökningen samtala med många personer som t.ex. vänner, föräldrar, syskon har påpekats av Kuhlthau. Louise Limberg, Frances Hultgren och Bo Jarneving menar att denna typ av interaktion där eleverna är varandras bollplank är en form av kommunikativa strategier som informanterna använder för att fokusera sina tankar.⁴

Att arbeta på ett undersökande sätt kräver mycket av läraren för att eleverna skall nå sina mål. Läraren och bibliotekarien är båda nyckelpersoner för att eleverna skall kunna lyckas i sin informationssökning anser Limberg och Folkesson.⁵

Betydelsen av skolbiblioteket, som är en mötesplats där bibliotekarie, lärare och elever kan träffas, belyses i Limbergs bok *Skolbibliotekets pedagogiska roll*. Hon ger också en kort inblick om synen på skolbibliotekets plats i utbildningen. Under 1980-talet framkom att utvecklingen av gymnasieskolans bibliotek hade stannat av. Det fanns flera anledningar till detta, bl.a. för att skolledningen och lärarna var omedvetna om vad biblioteket kunde tillföra undervisningen. Forskare började se att ett ökat samarbete mellan lärare och bibliotekarier skulle leda till bättre kvalitet i biblioteksverksamheten. Limberg refererar till Malmström och Stein (1989) som ansåg att datoriseringen skulle leda till en utveckling av biblioteken.⁶ Sveriges Allmänna Biblioteksförening genomförde en kartläggning av läget vid ett urval av landets gymnasiebibliotek under slutet av 90-talet. Det konstaterades att samarbetet mellan lärare och bibliotekarier var dåligt och att mål och arbetsplaner för biblioteken var ofta otydliga eller saknades. Limberg refererar till Hedenström (1997) som kom fram till att större lokaler behövdes med fler datorer samt att samarbetet mellan lärare och bibliotekarie borde utökas.⁷

Uppsatsen kommer att som tidigare nämnts utgå ifrån Carol Kuhlthaus informationssökningsmodell. Denna modell består av sex nivåer, vilka beskriver känslor, handlingar och tankar som elever upplever när de söker information (se kapitel 4).

Ett sätt att upptäcka hur eleverna har upplevt informationssökningsprocessen är att fråga eleverna själva. På detta sätt kan vi bli mer medvetna om de sex nivåerna och eventuella svårigheter som de upplever under informationssökningen.

En viktig resurs för gymnasieeleverna i samband med deras informationssökning är som sagt läraren och skolbibliotekarien. Därför tas även denna aspekt upp i uppsatsen.

---

² Alexandersson, Mikael & Limberg, Louise 2004. *Textflytt och sök slump: Informationssökning via skolbibliotek*, s.117.

³ Limberg, Louise 2001. *Att söka information för att lära: En studie av samspel mellan informationssökning och lärande*, s. 220.

⁴ Limberg, Louise Hultgren, Frances Jarneving, Bo 2002. *Informationssökning och lärande*, s. 140.

⁵ Limberg, Louise & Folkesson, Lena 2002. *Informationssökning som kunskaps innehåll: En studie av lärare och bibliotekariens synsätt på informationssökning i undervisningen*, s.50.

⁶ Limberg se Malmström & Stein 1989, s.17f.,

⁷ Limberg se Hedenström 1997, s.34.

1.2 Problem, syfte och frågeställningar

Uppsatsens problem är gymnasieelevernas sätt att söka information. Denna informationssökning är kopplad till en konkret skoluppgift i ämnet geografi. Tyngdpunkten i undersökningen ligger på elevernas upplevelser av informationssökningsprocessen. Deras upplevelser av processen jämförs sedan med Carol C. Kuhlthaus sex nivåer. Även gymnasiebibliotekariens och lärarens roll i elevernas informationssökning belyses dvs. hur gymnasiebibliotekarie och lärare stödjer eleverna i deras informationssökning under fördjupningsarbetet.

För att lösa problemet definieras syftet som är att utifrån ett användarperspektiv undersöka hur Carol Kuhlthaus informationssökningsmodell överensstämmer med gymnasieelevers upplevelser av processen. Gymnasiebibliotekariens och lärarens roll i elevernas informationssökning undersöks också och analyseras. För att uppnå uppsatsens syfte är följande frågeställningar formulerade:

1. Hur upplever gymnasieelever sin informationssökning?
2. Hur stödjer skolbibliotekarien och läraren gymnasieeleverna i deras informationssökning?

Skolbibliotekariens och lärarens förmedling av information under elevernas sökning efter information under fördjupningsarbetet kommer att undersökas. Dessutom undersöks skolbibliotekariens olika roller vid användarundervisning.

1.3 Ämnesavgränsning

Uppsatsen kommer endas att fokusera på elever på gymnasienivå. I undersökningen ingår gymnasieelever som går andra året på det naturvetenskapliga programmet eftersom dessa elever tillbringar mycket tid på biblioteket med olika skolprojekt. Uppsatsen fokuserar på att undersöka hur eleverna söker information inom ämnena svenska, samhällskunskap eller geografi. Det gör jag dels på grund av mitt eget intresse för dessa ämnen och dels p.g.a. att i dessa ämnen söker eleverna mycket information när de arbetar med sina skolprojekt.

1.4 Definitioner och begrepp

Nedan följer en kort beskrivning av viktiga definitioner och begrepp som kommer att användas i uppsatsen. Dessa kommer att presenteras i följande ordning: information, informationsbehov, informationsbeteende, informationsfärdighet, informationskompetens, informationssökning, referensarbete, referensfråga, skolbibliotek samt undersökande arbetssätt.

- Det finns många definitioner på vad *information* är. Jag har valt Michael Bucklands (1991) definition, där information anses ha tre aspekter. Den första aspekten är att *information kan ses som kunskap*, d.v.s. informationen är innehållet i dokument. Den andra aspekten är att *information är en process (the action of being informed)* dvs. att informationen leder till att en informant ändrar sin uppfattning om någonting när denna får information. Den sista aspekten är att *information är ett föremål (thing)* där informationen finns i form av data eller dokument som anses innehålla eller förmedla information.⁸ Buckland betonar vikten av alla tre aspekterna till skillnad från t.ex. informationsvetare som bara betonar vikten av information som föremål. Detta gör de på grund av att dagens informationssystem och informationsåtervinningssystem endast kan hantera information som föremål. I denna uppsats antar jag att alla tre aspekter gäller.
- *Informationsbehov, informationsbeteende* undersökte Tom Wilson (1981) i sin studie om informationsbehovet som en inre process. Han introducerade termen informationsbeteende istället för den svårbegripliga termen informationsbehov. Den förstnämnda är ett beteende och därmed lättare att observera än den sistnämnda som är ett behov (ett mentalt tillstånd).⁹
- *Informationsfärdigheter* är en term som avser generella färdigheter, som är oberoende av ämne eller innehåll. Ett exempel på en färdighet är att tänka kritiskt.¹⁰
- *Informationskompetens*. Definitionen för informationskompetens är: "förmåga att söka, kritiskt granska och kreativt utnyttja information".¹¹
- *Informationssökning* är en process som användare genomgår för att få information. Processen liknar en inlärningsprocess (se kapitel 3 och 4).
- *Referensarbete* är den professionella hjälp användaren får av bibliotekarien i syfte att få adekvat information, där bibliotekariens yrkeskunskap ger frågeställaren ett större utbyte av bibliotekets resurser än vad användaren skulle ha fått på egen hand.¹² Svensk biblioteks förening tog till sig ovanstående definition av referensarbete i sin rekommendation för referens- och informationsarbete och definierade vad en referensfråga är.

---

⁸ Buckland, Michael 1991. *Information and information systems*, s.3-5.

⁹ Wilson, Tom D.1981. *On user studies and information needs*, s.3-15.

¹⁰ Limberg 2001, s. 64.

¹¹ Hagerlid, Jan red. 1996. *Studenternas bibliotek: En analys av högskolbibliotekens utveckling*, s.39.

¹² Grogan, Denis 1979. *Practical reference work*, s.8.

- *En referensfråga* är en informationskontakt som omfattar kunskap, användning, rekommendationer, tolkning eller instruktioner mellan någon i personalen och användaren om hur man använder en eller flera informationskällor. Referensfrågan kan ställas personligen eller via telefon, post, fax eller elektroniska media såsom e-post, ICQ, chatt mm.¹³
När en referensfråga ställs uppstår det som kallas *referenssamtal*.
- *Skolbibliotek* definieras i *Nationalencyklopedin*, i en artikel skriven av Louise Limberg, på följande sätt "Ett *skolbibliotek* tillhandhåller resurser i form av medier, teknik och personal för att tillgodose elevers och lärares behov av litteratur och information i skolarbetet. Skolbibliotekariens uppgifter är att bidra till att elever utvecklar sin förmåga att söka och använda information i sitt lärande samt att stimulera elevers läsutveckling."¹⁴
- Med *undersökande arbetsätt* menas "ett vetenskapligt förhållningssätt som innebär att eleverna aktivt söker belysa olika frågeställningar inom ett kunskapsområde med hjälp av olika källor som de själva söker. De bearbetar informationen och presenterar den med en analys och reflektion."¹⁵

1.5 Litteratursökning

Jag har använt mig av litteratur inom ämnet informationssökning. Jag har sökt i följande databaser: LISA (Library and Information Science Abstract), ISA (Information Science Abstract), LIBRIS (Library Information System) och RIXLEX (Riksdagens databas).

Jag har även sökt information via world wide webb, där jag främst använde mig av Google som sökmotor. När det gäller sökningen i ovannämnda databaser fick jag en stor mängd av användbar litteratur. Referenslistorna i dessa gav ytterliggare tips på passande litteratur.

Litteraturen som bestod av olika lagar och förordningar som jag bedömde som nödvändiga för min magisteruppsats t.ex. Skollagen, Lpo94, Lpf94, hittade jag både i elektronisk och i tryckt form. Göran Leth och Torsten Thurèn konstaterar bl. a. följande:

På Internet är det viktigt att kontrollera när den aktuella nätplatsen har uppdateras. Men det måste bedömas kritiskt. Att det har skett en uppdatering betyder inte att alla uppgifter där är uppdaterade.¹⁶

Jag har varit uppmärksam på när använda nätplatser hade uppdaterats. Jag använde mig av både den elektroniska och tryckta versionen men tonvikten lades på de tryckta versionerna eftersom de hade kommentarer som gav mig möjligheten att fördjupa mig i lagtexterna och se vad syftet med dem var. De tryckta versionerna har jag lånat från stadsbiblioteket i min hemstad.

Av min handledare har jag också fått tips på litteratur inom mitt ämne. Jag har även sökt, läst och använt litteratur som kommer från andra institutioner bl.a. Sociologiska institutionen i Göteborg, däribland material som belyser skolans pedagogiska roll när det gäller elevernas uppfostran i demokrati och utveckling av social kompetens. Förutom att jag har sökt litteratur

---

¹³ Svensk biblioteksförening rekommendationer för referens- och informationsarbete

¹⁴ Limberg, 2006, *Skolbibliotek*, NE

¹⁵ Lindö, Rigmor & Eliasson, Anette 1999. *Det öppna lärorummet*, s.19.

¹⁶ Leth, Göran & Thurèn, Torsten 2000. *Källkritik för Internet*, s.23.

i databaser etc. har jag även letat i hyllorna på stadsbiblioteket i min stad. På detta sätt har jag hittat mycket material inom ämnet.

Trots mängden tillgängligt material har det inte varit svårt att sälla bland materialen. När jag gjorde det tittade jag på utgivningsår och upphovsman. Om det var institutioner, myndigheter eller etablerade forskare inom området som stod som upphovsmän tog jag fram litteraturen som de hade skrivit. Den litteraturen fann jag trovärdig och viktig för uppsatsen. Vid sökning i databaserna var det viktigt att finna bra och rätt antal sökord. Jag använde mig av olika sökord som berodde på vilken information jag var ute efter. Ett urval av de sökord som jag använde är t.ex. ”informationssökning”, ”Kuhlthaus informationssökningsprocess” osv.

1.6 Disposition

Det första inledande kapitlet består av inledning, bakgrund och ämnesval, problem, syfte och frågeställningar, ämnesavgränsning samt definitioner av olika begrepp som bedöms viktiga för uppsatsen. Kapitlet avslutas med en genomgång av litteratursökningen.

Kapitel två tar upp styrdokument som ger mål och riktlinjer för gymnasieskolan. Kapitlet avslutas med en beskrivning av bibliotekslagen och framtidsplanerna när det gäller förbättring av läs- och skrivkunneten.

Kapitel tre, kallat tidigare forskning, beskriver hur gymnasieelevernas informationssökningsbeteende ser ut vid informationssökningen. I kapitlet tas också upp skolbibliotekariens och lärarens roll då de hjälper eleverna i deras informationssökningsprocess.

I kapitel fyra presenteras uppsatsens teoretiska utgångspunkt - Carol Kuhlthaus teori om informationssökningsprocessen.

Femte kapitlet består av en redogörelse för uppsatsens metodval, där en beskrivning av urval och genomförande av intervjuer har gjorts. Därefter följer etiska regler som följdes under forskningsarbetet.

Kapitel sex redovisar uppsatsen resultat.

Kapitel sju innehåller analys, diskussion och slutsatser, där besvaras uppsatsens frågeställningar samt slutsatser dras av undersökningens resultat. I detta kapitel återknyts även uppsatsens resultat till teorikapitlet. Kapitlet avslutas med förslag på vidareforskning inom ämnesområdet informationssökning.

Kapitel åtta är en sammanfattning av uppsatsen.

Därefter följer litteraturförteckningen som innehåller tryckta, otryckta källor och information om slutförda intervjuer med gymnasieelever, skolbibliotekarien och läraren. Slutligen finns fem bilagor, där bilaga fem är instruktionerna som eleverna i undersökningen hade fått av sin lärare. Denna bilaga används i uppsatsen då tillåtelse har givits av läraren i fråga. Enligt upphovsrättslagen skyddas varje verk och kan användas endast med tillåtelse av personen som skrivit det.

2. Styrdokument

I detta kapitel redovisas en del styrdokument som reglerar gymnasieskolan. De styrdokument som ingår i regelsystemet är bl. a. skollagen, de två läroplanen Lpo94 och Lpf94 samt bibliotekslagen. Slutligen presenteras tre nya förslag som staten ska genomföra för att stärka skolbiblioteket. Då den andra frågeställningen behandlar stödåtgärder för elevernas informationssökning bedöms det nödvändigt att presentera ovannämnda dokument eftersom dessa upplyser om personalens skyldigheter i denna fråga.

Det nya arbetssättet i skolan medför dessutom att skolbiblioteket blir en ännu viktigare del i elevernas utbildning. Genom att belysa styrdokumentet som gäller för skolbiblioteket kan man se hur de nya förslagen kan förbättra skolväsendet och därigenom även elevernas utbildningsmöjligheter.

2.1 Skollagen

Skolverksamheten regleras på tre olika nivåer; den statliga, kommunala samt på den lokala nivån.

På statlig nivå regleras skolverksamheten genom viktiga styrdokument, som är skollagen med bilagor. Skollagen bestämmer mål och riktlinjer för skolan. Bilaga 1 är en timplan för grundskolan, medan i andra bilagor står att läsa om de nationella programmen i gymnasieskolan.

I skollagens kapitel 1, paragraf 2, regleras mål och riktlinjer för gymnasieskolan. Där står som mål att utbildningen skall ”ge eleverna kunskap och färdigheter samt, i samband med hemmen, främja deras harmoniska utveckling till ansvars-kännande människor och samhällsmedlemmar”. Den paragrafen påpekar också att ”verksamheten i skolan skall utformas i överstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Det är också viktigt att den som arbetar i skolan ska ”främja jämställdhet mellan könen samt aktivt motverka alla former av kränkande behandling såsom mobbning och rasistiska beteenden.”¹⁷

Enligt kapitel 5 i skollagen gäller att utbildningen på gymnasienivå finns som nationella program, specialutformade program eller individuella program. Alla dessa är på tre år. Dessa utbildningar är till för ungdomar som har avslutat grundskolan eller motsvarande, ungdomarna får inte vara över 20 år. Då klassas de som vuxna och ska i enlighet med det gå en vuxenutbildning. Ungdomarna ska ha inflytande över sin utbildning, och de får ta eget ansvar för sin utbildning eftersom de har möjligheter att påverka hur deras tid i skolan används.¹⁸

Skollagen, som trädde i kraft 1985, har blivit ändrat många gånger. Skollagen nämner ingenting om skolbibliotek.

2.2 Läroplanen Lpo94, Lpf94

Ett annat styrdokument är läroplanen och förordningen för varje skolform som fastställs av regeringen. Det finns följande läroplaner: Lpo94 för grundskolan, förskolan och fritidshem, Lpf 94, för gymnasieskolan och andra frivilliga skolformerna samt Lpf98 för förskolan.

Läroplanen för de frivilliga skolreformerna (där gymnasieskolan tillhör) betonar att för gymnasieskolan räcker det inte med att undervisningen förmedlar kunskap om grundläggande

---

¹⁷ Forkman, Bo Red. 2000. *Skollagen med kommentarer*, s. 2.

¹⁸ Forkman 2000, s.35f.,

demokratiska värderingar. Planen efterlyser demokratiska arbetsformer som utvecklar eleverna till att ta personligt ansvar samt att delta i samhällslivet.

Gymnasieskolan skall enligt målen i läroplanen för de frivilliga skolformerna (Lpf 94) fördjupa och utveckla elevernas kunskaper som förberedelse för yrkesverksamhet och studier vid universitet och högskolor m.m. och för förberedelse för vuxenlivet, som samhällsmedborgare och ansvariga för sina liv.¹⁹

Trots att det i Läroplanen för det frivilliga skolväsendet står att ett av målen för undervisningen är att eleverna ska få kunskaper i att använda informations- och kunskapskällor står det ingenting i nämnda läroplan om skolbibliotekets funktion.²⁰ Om skolbibliotekets betydelse finns att läsa i bibliotekslagen.

Kursplanerna kompletterar läroplanen och anger målen för undervisningen i varje enskilt ämne och för varje kurs i gymnasieskolan måste det finnas en kursplan. Regeringen beslutar om kursplanerna för kärnämnen, medan skolverket beslutar om kursplanerna för alla andra ämnen. Det är också Skolverket som bestämmer de betygskriterier som definierar vilka kunskaper som krävs för att eleverna ska få G, VG eller MVG.

Det är kommunerna som har huvudansvaret för skolan både när det gäller grundskolan, gymnasie- samt vuxenutbildningen. Ansvaret ligger i att varje kommun måste ha sin skolplan. Denna bestäms av kommunfullmäktige och ger riktlinjer för hur de nationella målen ska uppfyllas.

På lokal nivå skriver varje skola sin egen lokalplan. I den står det hur skolan ska arbeta för att förverkliga de statliga och kommunala målen. Lokalplanen görs i samarbete mellan skolpersonalen, föräldrarna och eleverna. Varje sådan lokalplan visar på skolornas inriktningar och behov.

2.3 Bibliotekslagen

Om skolbiblioteken går det att läsa i bibliotekslagen SFS 1996: 1596.²¹ Denna trädde i kraft den 1 januari 1997 och i fem paragrafer skrivs det om skolbiblioteket.

5 § Inom grundskolan och gymnasieskolan skall det finnas lämpligt fördelade skolbibliotek för att stimulera skolelevernas intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildning.

Något som är otydligt uttryckt är ”*lämpligt fördelade skolbibliotek*”.

I paragraf 7 § står det att det är kommunerna som ansvarar för folk- och skolverksamheten. Men på vilket sätt kommunerna ansvarar för denna verksamhet är inte bestämt. Ett nytt tillägg i bibliotekslagen, 7a § som kom 2004, beskriver vem som är ansvarig för biblioteksverksamheten. Det nya tillägget säger även att kommunerna och landstingen skall samverka. Skyldighet läggs även på kommuner och landsting att anta planer för biblioteksverksamheten.

---

¹⁹Regeringens skrivelse: 2004/05: 102 *Utvecklingen inom kommunala sektorn*, s.94f.,

²⁰ Nilsson, Monica 1998. *Skolbiblioteken: Skolansinformationscentrum*, s.14.

²¹ Bibliotekslagen SFS 1996:1596(1996).

9 § Folk- och skolbiblioteken skall ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar genom att erbjuda böcker, informationsteknik och andra medier anpassade till deras behov för att främja språkutveckling och att stimulera till läsning.

Vikten av skolbibliotek lyftes fram av skolministern Ibrahim Baylan under bok- och biblioteksmässan i Göteborg 2005. Han sade: ”att han har tidigare lyft fram läsningen och skolbibliotekens roll för att stärka läsutveckling hos våra elever”.²²

De tre förslag som kommer att stärka både elevernas läsning men också skolbibliotekens roll finns att läsas i ett pressmeddelande från 30 september, 2005.²³

Det första förslaget är en nyutgivning av moderna klassiker från hela världen och från olika språkområden. Uppdraget kommer att göras under 2006 av Kulturrådet.

Det andra förslaget har som syfte att utveckla skolbibliotekens pedagogiska roll tillsammans med lärarutbildningarna. Detta uppdrag har myndigheten för skolutveckling.

Det tredje förslaget är en granskning av hur kommunerna uppfyller sitt ansvar angående skolbiblioteken och på vilka sätt kommunerna använder skolbiblioteken för att stärka elevernas lärande. Det uppdraget kommer att göras av Statens skolverk.

Bibliotekslagen reglerar biblioteksväsendet men saknar en klar definition på vad ett skolbibliotek är. Det ingår i varje kommuns ansvar att ordna med skolbibliotek och utan en tydlig skolbiblioteksdefinition kan det vara svårt att bedöma och bevisa om kommunen bryter mot bibliotekslagen.

---

²² *DIK - forum*, nr.13.oktober 2005 s.5.

²³ *Pressmeddelande* 30 december 2005. Utbildnings- och kulturdepartementet

3. Tidigare forskning

3.1 Användarstudier

Det finns olika inriktningar inom informationssökningsforskningen. Forskarna gör skillnad mellan *use studies* och *user studies* med anledning av var man lägger tyngdpunkten i forskningen. Hos *use studies* ligger tyngdpunkten på hur informationssystemet fungerar vilket man studerar med kvantitativa metoder. Under 1980-talet utvecklades forskningen genom att fokus flyttades från informationssystemet till informanterna, dvs. användarna av informationssystemet. Detta är så kallade *user studies*, *användarstudier*, där forskarna försöker förklara användarnas informationssökningsbehov. Denna uppsats är en användarstudie.

3.2 Informationsbehov/informationsbeteende

Många forskare har studerat när behovet av ny information uppstår och hur detta behov uttrycks. Anders Hektor, som är forskare vid universitetet i Linköping, har i sin doktorsavhandling ”*What’s the Use? Internet and Information Behavior in Everyday Life*” (2001) konstaterat att vi ännu vet väldigt lite om vårt informationsbeteende. Han menar att det behövs grundläggande forskning för att kunna bygga teorier inom detta område. I sin avhandling citerar han bl. a. Tom Wilsons forskning som bygger på undersökningar om informationssökningsbehov och informationssökningsbeteende. Wilsons modell för informationssökningsprocessen kom första gången 1981 med instiftandet av termen informationssökningsbeteende som kan användas istället för informationsbehov. Enligt Wilson är det en individs informationsbehov som påbörjar en informationssökningsprocess. Han argumenterade för införandet av denna nya term med förklaringen att ett behov är svårt att studera eftersom det är ett mentalt tillstånd, tvärt emot den nya termen beteende. Ett beteende kan vi däremot ”se” och också studera.²⁴

Wilsons modell från 1981 har sedan dess reviderats till följande modell där fyra komponenter ingår.²⁵ Dessa är sammanhang som speglar informantens egen livsstil (exempelvis hur miljön och sociala roller påverkar en informant), ingripande variabler, aktiverande mekanismer samt feedback tillbaka till det ursprungliga sammanhanget. Sammanhanget kan tänkas vara ett problem som informanten ska lösa genom olika faser. Hur informanten handskas med detta problem beskrivs med aktiverande mekanismer. Det kan vara stress som gör att informanten ger upp eller fortsätter att söka information för att lösa problem.

Om informanten väljer att fortsätta söka efter information kommer hans/hennes handlingar att formas av tre typer av hinder: personliga, sociala samt miljömässiga. Dessa ingripande variabler kommer att leda till nya aktiverande mekanismer. Det kan vara olika former av risker, om informanten finner fler risker kan denna välja att söka efter ännu mera information för att minska osäkerhetsfaktorn, dessutom kan informanten tvivla på den egna förmågan att tillvarata informationen som erhålls (detta är en form av personligt hinder).

---

²⁴ Hektor, se Wilson 1981, s. 3 - 15.

²⁵ Hektor, se Wilson & Walsh

Wilson menar också att människors privatliv påverkar deras informationsbehov. Behovet kommer att variera hos varje individ beroende på personlighet, yrke, politiska och kulturella värderingar samt fysiska förhållanden.

En annan forskare som Hektor tar upp i sin avhandling är David Ellis. Wilson har kopplat sin informationsbehovsmodell till Ellis informationssökningsmodell för att betona att de faktorer som påverkar en individs informationsbehov även påverkar beteendet vid själva informationssökningen. Ellis studerade informationsbeteendet i en akademisk miljö genom att intervjua 45 av sina kollegor vid Sheffield's Universitet. Han kunde urskilja ett informationssökningsmönster som akademikerna följde när de sökte information. Han presenterade sedan sin modell av informationssökningsprocessen, som han kallade för "basic behavioral characteristics".²⁶ Termen avser sex kategorier av beteenden som inte beror på känslor. Dessa kategorier är:

- *Starting*
- *Chaining*
- *Browsing*
- *Differentiating*
- *Monitoring*
- *Extracting*.

Informationssökningen börjar med *starting* dvs. inledningen av själva informationssökningen där forskarna använder sig av olika metoder för att påbörja insamlandet av information. Det kan röra sig om kontakter med kollegor, sökning i datoriserade informationssystem eller formulering av nyckelord som kan leda till nya referenser.

Nästa kategori är *chaining* – denna term avser en referenskedja som forskaren följer för att få djupare kunskap inom ämnet, genom att gå framåt eller bakåt i tiden beroende på en nyckelartikel som forskaren har. Om samma referens kommer upp flera gånger innebär detta att inget nytt kan erhållas från artiklar som man söker i och därmed kan detta steg under informationssökningen anses vara slutförd.

Därefter kommer "*browsing*" som enligt Ellis är en översiktlig informationssökning i potentiellt intressant material. Detta kan göras genom att bläddra i tidskrifter eller att leta i böcker inom ämnet forskaren är intresserad av.

Nästa steg i informationssökningen är *differentiating* – vilket innebär att forskare jämför olika källor och rangordnar dem efter kvalitet eller område. Det är viktigt för forskaren att se vilken kvalitet artiklarna har och hur trovärdiga de är. Vid differentiering finns det vissa kriterier som är av betydelse, till exempel bör en forskare vara uppmärksam på ur vilken synvinkel en artikel är skriven, vilket då innebär att andra källor inom ämnet kanske utesluts.

Sedan följer steget som kallas för "*monitoring*" – som innebär att man bevakar vissa informationskällor som man finner relevanta.

Den slutgiltiga kategorin inom informationssökningsprocessen kallas "*extracting*" – vilket medför att forskaren systematiskt arbetar igenom sina källor för att hitta intressant material.

Individer som inte har ett informationsbehov har även inga initiativ till att söka efter ny kunskap menar Ellis. Om man saknar behovet av att gå till ett bibliotek och söka efter information, kan man inte heller lära sig hur ett bibliotek är uppbyggt och därmed kan man inte utnyttja biblioteket när ett sådant behov skulle uppstå. Detta innebär att det måste finnas ett informationsbehov för att en individ ska vilja söka efter information. Informationsbehovet kan enligt Limberg (2001), som refererar till Höglund och Persson, indelas i två grupper:

---

²⁶ Hektor se Ellis 1989 s.171- 212.

objektiva och subjektiva behov. Det förstnämnda behovet speglar en problemsituation, dvs. användaren får ett problem att lösa, t.ex. skolan ger en bestämd arbetsuppgift. Det subjektiva behovet visar på hur informanter, i mitt fall gymnasieelever, löser problemet. Författaren tar även upp det kollektiva behovet där informanten genom sin grupp kan ta del av kollektivets kunskap.²⁷

Limberg beskriver bl. a. hur Taylor utifrån sina emiriska undersökningar om referenssamtal formulerade sin teori om informationsbehov. Taylor utgår ifrån fyra steg av informationsbehov. Dessa kan ses nedan:

Steg 1. Handlar om de behov som användaren har, men inte kan uttrycka språkligt.

Steg 2. Användaren börjar förstå problemet som rör informationsbehovet och kan då anses ha medvetna behov.

Steg 3. Användaren formulerar därefter sitt problem.

Steg 4. Användaren ställer nu sina frågor till bibliotekarien/databaser.²⁸

För undersökningens skull var det viktigt att ge en kort inblick i olika forskares synsätt på fenomenet informationsbehov/informationsbeteende då detta är grunden till en informationssökning. Olika författare presenterar informationsbehovet på olika sätt men kärnan i teorin om informationsbehov/beteende är att det måste finnas ett behov, motiv som leder till en informationssökning. Det var Tom Wilson som introducerade begreppet informationsbeteende istället för informationsbehov. Enligt honom är informationsbehovet dolt inuti personer och det kan inte ses till skillnad från informationsbeteende som är synligt och kan studeras. Både Wilson och Ellis forskning har likheter med Kuhlthaus eftersom de belyser beteendeändringar hos användarna under informationssökningsprocessen. Höglund och Petersson nämns i magisteruppsatsen p.g.a. deras indelning av informationsbehov i objektiva och subjektiva behov samt att deras forskning utfördes i en skolmiljö.

Taylors teori är viktig då den berättar om hur referenssamtal används för att definiera graden av informationsbehov hos elever. Det är genom referenssamtal som bibliotekarien kan bli medveten om vad informanten letar efter.

3.3 Informationssökning

Bibliotekariens och lärarens roll som eventuella handledare under elevernas informationssökningsprocess har legat i fokus för undersökningen i magisteruppsatsen. På grund av detta är det relevant med hur forskare anser att en användarundervisning bedrivs.

Användarundervisningen kan bedrivas på olika sätt. Nedan följer några olika synsätt på användarundervisningen. Undersökningen syfte är att belysa personalens roll i elevernas informationssökning.

Kuhlthau talar om tre olika modeller som kan användas när man lär informanter om hur man ska söka information.²⁹ Dessa tre modeller är ”*source approach*” som lär ut kunskap om biblioteket och olika källor, den andra modellen är ”*pathfinder approach*” som lär ut olika sökstrategier, och den sista modellen är ”*process approach*” som handlar om att man ska se på informationssökningen som en process vars syfte är att lära ut informationssökning.

---

²⁷ Limberg se Höglund & Persons s. 44f.,

²⁸ Limberg se Taylor

²⁹ Kuhlthau 1993, s. 11f.,

Louise Limbergs forskning inom ämnesområdet informationssökning är också viktigt. I sin avhandling från 1998 ”Att söka information för att lära” konstaterar hon att Kuhlthaus modell delvis går att återfinna i hennes egen forskning av olika elevkategorier. Hon forskade på hur gymnasieelever studerade ämnet ”EU-medlemskapets för- och nackdelar utifrån delämnets perspektiv”. Limberg delade upp eleverna i tre kategorier: A, B och C. Detta gjordes på grundval av deras uppfattningar om informationssökningsprocessen, användningen av information samt uppfattningarna de hade om ämnet. Deras uppfattningar skilde sig åt mycket vilket berodde på hur de förhöll sig till informationssökningsprocessen och användningen av information. Eleverna som tillhörde grupperna A, B och C såg informationssökningsprocessen på olika sätt:

- A) Att söka fakta
- B) Att väga information för att välja rätt
- C) Att granska och analysera.³⁰

Elevernas uppfattning om ämnet var följande:

A-uppfattningen innebär fragmentariska kunskaper om EU och avsaknad av sakligt grundad analys av medlemskapets för- och nackdelar.

B-uppfattningen innebär att kunskaperna om delämnets och EU integreras så att eleverna resonerade om EU – medlemskapets för- och nackdelar utifrån delämnets perspektiv

C- uppfattningen karaktäriserades av att eleverna resonerade kritiskt och analytiskt om medlemskap och på grundval av djupa sakkunskaper som vidgades utöver delämnets, där eleverna menade att frågan om svenskt EU- medlemskap också handlade om värderingar, makt och etik.³¹

Kategori C representerar den grupp elever som kan ”kritiskt granska, förstå och värdera information för att resonera sig fram till ett möjligt svar”.³²

Den kategorin representerar den grupp som stämde bäst överens med Kuhlthaus modell ”process approach”.

Enligt Limberg handlar undervisningen i informationssökningen om att elever och studenter ska få insikt av att svaren skapas av dem själva, genom undersökning av olika typer av informationsmaterial.³³ Även i forskningsöversikten ”*Informationssökning och lärande*” beskriver Limberg, Hultgren och Jarneving vad de olika forskarna som de refererar till anser att bibliotekskunskaperna innebär. De definierar bibliotekskunskap på följande sätt ”att lära sig specifika redskap eller att ta sig fram i ett visst bibliotek”.³⁴ Undervisningen i bibliotekskunskap betyder att ”undervisa om olika redskap som bibliotekskataloger och typ av källor, t.ex. tidsskriftsdatabaser”.³⁵

Deras uppfattning om vad bibliotekskunskap innebär överensstämmer med Kuhlthaus modell ”*source approach*”.

En annan forskare som har studerat användarundervisning på skolbibliotek är Brigitte Kühne. Hon belyste i sin bok *Bibliotek – Skolans hjärta* hur ett bibliotek är uppbyggt samt

---

³⁰ Limberg 2001, s.160.

³¹ Limberg 2001, s.195.

³² Limberg 2001, s.220.

³³ Limberg 2001, s. 215 - 217.

³⁴ Limberg et al. 2002, s.99.

³⁵ Limberg et al. 2002, s.106.

vilka kataloger som finns där och hur man kan söka i dem.³⁶ Kühnes modell innebär att eleverna lär sig strategier för informationssökning i en viss ordning.³⁷

Hon avser med ”bibliotekskunskap” hur ett bibliotek är organiserat, vilka källor som finns och hur man söker i dessa. Med kunskap i ”informationssökning” avser hon i vilka medier elever kan söka och finna viss information (sökstrategier).³⁸ Enligt Kühne bör informanten följa en viss ordning när denna söker efter information. Ordningen kan ses nedan.

1. Informanten börjar med att söka i
  - Lexikon
  - Uppslagsverk
2. Informanten fortsätter via ämnesregler och systematisk katalog till
  - Monografier och/eller
  - Översiktsverk
3. För mer information kan informanten försöka med
  - Svenska tidningsartiklar
  - Svenska tidskriftsartiklar.³⁹

Det är en stor skillnad mellan undervisningen i bibliotekskunskap och undervisningen i informationssökning som innehåller kritiskt tänkande. Informationssökningen innehåller sökning, kritiskt värdering av information och bearbetning av information medan bibliotekskunskap visar hur ett bibliotek är organiserat.

Eli Bytoft-Nyaas, bibliotekarie vid Högsolan i Borås, har i sin artikel ”*Informationskompetens- ditt körkort på de elektroniska motorvägarna*” förklarat vad informationskompetens är. Det gjorde hon genom att utgå ifrån BIBSAM:s rapport *Studenternas bibliotek* (Slutrapport 1996). BIBSAM:s definition av informationskompetens som kan läsas under avsnitt 1.4 utvecklades sedan vidare till ”kännedom om informationskällor och informationssystemet, färdigheter att lokalisera dessa, tekniker för att söka efter information samt förmåga att applicera dessa kunskaper, färdighet och tekniker”. Slutligen använder hon sig av Christina S. Doyle (1994) tio punkter som beskriver vad en informationskompetent person är. De tio punkterna har Doyle presenterat i skriften *Information Literacy in an Information Society*.⁴⁰ Dessa kan läsas nedan (översatta av Bytoft-Nyaas)

En informationskompetent person:

1. Är medveten om att korrekt och fullständig information är en förutsättning för riktiga beslut
2. Inser behovet av ny information.
3. Formulera frågeställningar utifrån informationsbehovet
4. Identifiera lämpliga informationskällor
5. Utvecklar effektiva sökformuleringar
6. Använder alla typer av källor, såväl IT-baserade som övriga
7. Utvärderar information

---

³⁶ Limberg et al. 2002, s. 106-108.

³⁷ Kühne, Birgitta 1993. *Bibliotek - Skolans hjärta*, s. 212-213, 319.

³⁸ Kühne 1993, s. 13.

³⁹ Kühne 1993, s.319.

⁴⁰ Doyle, Christina S. 1994. *Information Literacy in an Information Society*, s.3.

8. Organiserar information för praktiskt användande
9. Integrerar ny information med befintlig kunskap
10. Använder ny information med befintlig kunskap⁴¹

Bytoft-Nyaas menar att det svåraste inom informationskompetens är följande tre punkter:

3. Formulera frågeställningar utifrån informationsbehovet
4. Identifiera lämpliga informationskällor och
7. Utvärdera information

Hon anser att bibliotekariens roll som förmedlare innebär att hon kan förmedla hur olika typer av källor skiljer sig åt medan innehållet i dokumentet värderas utifrån informantens uppgift. Det senare görs oftast med hjälp av läraren. Detta innebär att ett gott samarbete lärare och bibliotekarie emellan är att föredra.

Ytterligare en till student som har undersökt Kuhlthaus modell har varit Eva Ödlund (2000) som i sin magisteruppsats undersökte hur studerande vid högskolan sökte information till sina examensarbeten. Hon gjorde en matris över informationssökningsprocessen där hon använde Kuhlthaus modell (1988) och Lars Seldéns avhandling (1999). Matrisen är uppbyggd enligt Kuhlthaus sex faser. Till varje fas hör uppgifter om: Uppgift, Tankar, Känslor, Handlingar, Strategier och Inställning.⁴²

Ödlund ville se om någon av studenterna upplevde informationssökningsprocessen på samma sätt som Kuhlthaus har presenterat i sin modell⁴³. Vid analysen av resultaten fann Ödlund att vissa av hennes informanter uppvisade de olika faserna, men hos andra kunde de sex faserna inte urskiljas. Därmed blev hennes slutsats att Kuhlthaus modell kunde appliceras på högskolans studenter.

3.3.1 Vikten av olika modeller för magisteruppsatsen

De valda modellerna som har presenterats i denna magisteruppsats har valts då de bedömdes som relevanta för området informationssökning. Att just dessa valdes berodde på att de togs fram i skolmiljöer, där även denna uppsats har sin fokus.

Att kort presentera en annan students undersökning angående tillämpning av Carol C. Kuhlthaus teorier om informationssökningen bevisar att hennes modell om informationssökningen kan appliceras i verkligheten. Det visade även att det finns också avvikelser mot hennes teori hos några av informanterna. Louise Limbergs forskning togs upp på grund av att genom den bevisade hon att Kuhlthaus forskning kan tillämpas på hennes tre elevkategorier. Hon påvisade även att både uppfattning om ämne och uppfattning av informationssökningen påverkar informationssökningen.

Det är betydelsefullt att lära sig vad bibliotekskunskap är. Från bibliotekskunskap går eleverna vidare till att utveckla förmåga att söka, kritisk granska och använda information d.v.s. att vara informationskompetenta. För denna uppsats gäller definitionen av informationskompetensen så som den är presenterad i en slutrapport, *Studenternas bibliotek*:

---

⁴¹ Bytoft-Nyaas Eli, 1998. *Informationskompetens- ditt körkort på de elektroniska motorvägarna*

⁴² Ödlund, Eva. 2000. *ISP och uppsats: En kvalitativ studie av Kuhlthaus informationssökningsprocess bland uppsatsskrivande högskolestudenter*, s.18.

⁴³ Ödlund 2000, s. 28.

En analys av högskolbibliotekens utveckling. Med denna definition börjar Eli Bytoft- Nyaas, bibliotekarie vid Högskolan i Borås, sin artikel ”*Informationskompetens- ditt körkort på de elektroniska motorvägarna*”. Det är viktigt att nämna henne p.g.a. hennes tre punkter där hon presenterar de viktigaste delmomenten under informationssökningsprocessen. Bytoft- Nyaas påpekade även vikten av bra samarbete mellan lärare och bibliotekarie, något som är viktigt med tanke på den andra frågeställningen i denna uppsats, som handlar om personalen stödåtgärder för att hjälpa gymnasieelever att söka efter information.

4. Teoretisk utgångspunkt

Den teoretiska utgångspunkt som valts är Carol Kuhlthaus teori som presenteras i *Seeking Meaning; A process Approach to Library and Information Service* (1993). Hon har studerat gymnasieelever när de har sökt information och därvid studerat de kognitiva och känslomässiga aspekterna av informationssökningen. I uppsatsen tas även Louise Limbergs forskning upp angående informationssökning och lärande dvs.hur uppfattning om informationssökningen och om ämne påverkar elevernas inläring.

4.1 Carol C. Kuhlthaus teori

Carol C. Kuhlthau är anställd som professor i Informationsvetenskap på Rutgers University i New Jersey sedan 1985. Tidigare har hon arbetat som skolbibliotekarie i 10 år. Det var under den tiden, som skolbibliotekarie, som hon började sin forskning om informationssökning utifrån ett användarperspektiv. Hon har get ut ett stort antal publikationer inom ämnet. I boken *Seeking Meaning: A process Approach to Library and Information Services* (1993) presenterar hon en modell som belyser informationssökningsprocessen hos ett antal studenter som behöver söka information för ett uppsatsarbete.

Carol C. Kuhlthaus teori bygger på George Kellys teori (1963) som anser att inläring är en komplex process där den studerande deltar aktivt för att införskaffa sig ny information utifrån redan befintlig kunskap. Denna nya information kommer på detta sätt att bearbetas för att integreras i vår kunskap. Kelly har även visat att inläringen är förknippad med oro och ängslan.⁴⁴ Utifrån Kellys teori kom Kuhlthau fram till att informationssökningen är en konstruktionsprocess som känslomässigt alltid börjar med oro och osäkerhet. I sin forskning satte hon tyngdpunkten på de olika relationerna och beteenden hos eleverna när de befann sig inför och under ett viktigt arbete. Hon ansåg att alla upplevde oro och osäkerhet, det som kallas för osäkerhetsprincipen (uncertainty principle). Orsakerna till detta är många bl.a. vet inte gymnasieelever vad de är ute efter, de kan ha svårigheter att söka efter information eller så har de fått för många träffar osv.

Kuhlthaus teori utgår ifrån sex stadier hos gymnasieeleverna vid informationssökningen.⁴⁵ Dessa är i följande ordning: task initiation, topic selection, prefocus exploration, focus formulation, information collection samt search closure. Nedan följer en kort redogörelse av dessa sex stadier.

1. *Task Initiation - Inledning*: I början finns det en brist på kunskap hos eleven och hon/han är även osäker på sin uppgift. Eleven är orolig och försöker hitta ett intressant ämne att skriva om. Eleven behöver i detta stadium hjälp av lärare eller skolbibliotekarie med att diskutera ämnet för att gå vidare med uppgiften.
2. *Topic Selection - Urval*: Gymnasieeleven börjar förstå sitt problem och därmed söker han/hon information. Känslorna som beskriver detta stadium är optimism för att eleven har nått en punkt där de preliminära sökningarna har gett bra resultat och eleven vet på ett ungefär vad hon/han ska skriva om. En annan känsla som kan infinna

---

⁴⁴ Ödlund 2000, s.17.

⁴⁵ Kuhlthau, C. Carol 1993. *Seeking Meaning: A process Approach to Library and Information Services*, s.41-52.

sig hos eleven är ängslan. Detta sker om eleven har mycket information som måste sällas bort. Den känslan som dominerar av dessa två är ändå optimism eftersom ett ämne har valts och eleven vill gärna sätta i gång och skriva om det.

3. *Prefocus Exploration – Utforskning*: Gymnasieeleven utforskar sitt valda ämne och söker en fokus. Eleven angriper problemet från olika håll för att hitta den bästa infallsvinkeln.
4. *Focus Formulation - Formulering*: I detta stadium formulerar gymnasieeleven kärnan i problemet. Med en fokus blir osäkerheten mindre och situationen klarnar för gymnasieeleven, som blir mer intresserad och motiverad att lösa problemet.
5. *Information Collection – Informationsinsamling*: Eleven samlar in ny information som han/hon finner viktig för ämnet. Arbetet flyter på och gymnasieeleven är intresserad av ämnet.
6. *Search Closure – Presentation*: Sista stadiet av informationssökningen innebär att eleven gör kompletterande informationssökning för att färdigställa arbetet. Dessutom förbereds presentationen av informationen genom att det funna materialet organiseras. I detta stadium är eleven lugn då arbetet går mot sitt slut.

Kuhlthaus modell ser informationssökningen som en icke-linjär process, vilket innebär att eleven kan gå i cirklar för att komma till önskat resultat. Detta innebär att sökningen inte längre kan ses på det traditionella sättet där informationssökningen beskrivs som linjär, dvs. från val av ämne, insamling av information och slutligen till rapportskrivandet.

Dessa sex nivåer involverar en persons tankar, känslor och handlingar.⁴⁶ Alla individer kommer dock att känna någon form av osäkerhet, från de mest oerfarna till dem som kan klassas som experter inom området. Detta beror på att gymnasieelever känner att problemet är vagt formulerat. På nivå fyra, där eleverna formulerar en fokus för ämnet, söker de mer målinriktat eftersom de vet vad de söker efter. I nivå fem (information collection) sker en ny informationsökning där eleverna insamlar betydelsefull (pertinent) information utifrån den formulerade fokusen.⁴⁷ På denna nivå växer elevernas intresse för ämnet vilket leder till att deras självförtroende ökar. Kuhlthau menar att det kan finnas ett samband mellan självförtroende (confidence) och slutprodukten t.ex. ett fördjupningsarbete. Ju bättre självförtroendet är desto bättre blir resultatet.⁴⁸

På nivå sex avslutas informationssökningsprocessen då tiden för arbetet är ute och eleverna har använt alla användbara och relevanta källor. Kuhlthau menar att istället för att söka efter ”rätt” svar ska eleverna försöka eleverna lära sig någonting nytt utifrån ny information.⁴⁹

Hur skolbibliotekarien kan hjälpa elever inför och under informationssökningsprocessen är en intressant fråga som Kuhlthau försökte belysa i sin forskning.

---

⁴⁶ Kuhlthau 1993, s.111.

⁴⁷ Limberg 2001, s.41.

⁴⁸ Kuhlthau 1993, s.57.

⁴⁹ Limberg 2001, s.41.

I samma bok beskriver hon vilken betydelse en förmedlare (mediator) har. Enligt henne är förmedlare en person som guidar, hjälper till och ingriper när en person söker information. Det finns två olika typer av förmedlare, *formella* och *informella*. Den förstnämnda avser professionella personer, som är anställda inom ett informationssystem, till exempel bibliotekarier och lärare. Den andra kategorin är alla andra personer som personen i fråga diskuterar sin sökning med. De personerna kan vara t.ex. familj och/eller vänner.⁵⁰

4.1.1 Förmedling av information – levels of mediation

Enligt Kuhlthau (1993) kan bibliotekarien förmedla information på olika sätt. Det kan ske på fem olika nivåer där hon ingriper när elever söker efter information och behöver hjälp.⁵¹ Nedan följer en beskrivning av dessa olika nivåer av stöd (Egen översättning).

1 Organizer- Organisatör/ledare	Ingen inblandning/ingripande/förmedling Sökning på egen hand i en organiserad samling
2 Locator- Lokalisatör	“ready reference intervention” sökning efter fakta, eller i källa förfrågan/svar
3 Identifier – Identifierare	“standard reference intervention” ämnessökning grupper av källor utan inbördes ordning problem/intervju/källor
4 Advisor- Vägledare	“pattern intervention” ämnessökning grupper av källor i en rekommenderad ordning problem/förhandling (förmedling)/ordningsföljd (sekvens)
5 Counselor - Rådgivare	“Process Intervention” konstruktiv sökning holistisk erfarenhet (lärdom) problem/dialog/strategi/källor/sekvens omdefiniering

Källa: Kuhlthau, C. Carol (1993). s.137 - 145.

De ovannämnda fem nivåerna innebär en varierande grad av stöd från bibliotekariens sida. Bibliotekarien ger minst hjälp under den första nivån då eleven söker självständigt efter information. Det är först under nivå fyra och fem som bibliotekarien får en betydande roll i elevens informationssökningsprocess.

Den första nivån, organisatör, medför ingen mänsklig kontakt mellan bibliotekarien och användarna och bibliotekariens roll är att förse användarna med en samling av resurser. Användarna får ta del av samlingarna genom egna sökningar där användarna har tillgång till hela samlingen, hela tiden. Hur väl denna nivå lyckas är beroende av användarnas kunskap i

⁵⁰ Kuhlthau 1993, s.128f.,

⁵¹ Kuhlthau 1993, s.137 -145.

informationssökning och hur svårt problem de arbetar med. De senare faserna av informationssökningen lämpar sig bättre för organisatörsnivån än de tidiga. Bibliotekariens huvudarbetsuppgift, som en organisatör, blir att organisera källor och bibehålla bibliotekssamlingen där de individuella användarnas behov inte hör till organisatörens ansvarsområden.

Den andra nivån där bibliotekarien fungerar som lokalisatör bygger på att det finns ett rätt svar och en rätt källa som svarar på användarnas frågor. Lokalisatörens roll blir att besvara användarnas enkla frågeställningar. Bibliotekariens roll består i sådana fall av att finna en källa som kan besvara användarnas frågor. Även denna nivå är bra under de senare faserna i en informationssökning när specifika frågeställningar undersöks. Under de första faserna, när det finns en vaghet och ingen fokus är bibliotekarien i form av en lokalisatör till lite hjälp.

Bibliotekariens tredje roll, identifierare, innebär att hon identifierar en grupp källor som är relevanta för ett ämne som en användare jobbar med. Dessa källor rekommenderas inte i någon speciell ordning och kan vara av olika kunskapsgrad. Källorna är relevanta för det allmänna ämnet, men de tar inte hänsyn till användarens kunskap eller hur långt denna har hunnit i informationssökningsprocessen. Denna roll som identifierare är effektivast när ett ämne har fokuserats, annars finns risken att användaren i de tidiga faserna av informationssökningen översvämmas av information. Detta överflöd av information kan bero på att identifieraren ger alla tänkbara källor på en gång så att användaren ska kunna fortsätta självständigt med sitt arbete och inte behöva vända sig till bibliotekarien fler gånger.

Vägledare är den fjärde nivån och det innebär att bibliotekarien guidar användaren genom en sekvens av källor inom ett ämne, i en viss ordning. En viss ordning ges för alla typer av problem. Vägledarnivån tar inte hänsyn, liksom identifierarnivån, till användarens befintliga kunskap eller var någonstans i informationssökningsprocessen användaren är.

Den sista nivån av handledning kallas för rådgivande. På denna nivå ses informationsökningsprocessen inte som en process efter de rätta svaren utan som en konstruktionsprocess. Här avgör användarens problem vilken handledning som bibliotekarien kommer att ge. Vägledaren inleder en dialog med användaren som leder till att en strategi formas och ämnet utforskas och vägledaren väntar sig kontinuerliga samtal med användaren som kan leda till att nya strategier formuleras. Källorna rekommenderas utifrån på användarens kunskapsnivå och hela informationssökningsprocessen är mycket individuell och kreativ där det inte finns endast en perfekt lösning.

4.1.2 Användarundervisning – levels of education

Kuhlthau urskiljar också fem olika nivåer av användarundervisning som bibliotekarien kan tillämpa i sitt arbete med elever.⁵²

Dessa fem nivåer är följande:

Organizer –Organisatör /ledare	Inga instruktioner Egen sökning i ett organiserat katalogiserat sortiment
Lecturer -Föreläsare	Orienteringshandledning; Översikt av tjänster handlingsplan och lokalisering av resurser och samling; Inget specifikt problem
Instructor - Instruktör	Instruktion om en enskild informationskälla; Ett flertal oberoende sammankomster; Instruktioner om hur en källa ska inrikta sig på ett specifikt problem
Tutor - Handledaren	Instruktioner om en strategi; En serie av sammankomster om hur en rad av källor ska inrikta sig med ett specifikt problem
Counselor - Rådgivare.	Processinstruktioner; holistiskt interaktion, samarbete över tid. Instruktioner om identifikation och tolkning av information med avseende på ett problem som utvecklas.

Källa: Kuhlthau, C. Carol (1993). s. 147- 154.

På den första nivån fungerar bibliotekarien som en organisatör som organiserar bibliotekssamlingarna enligt ett klassifikationssystem. Det finns inga instruktioner hur samlingarna ska användas. Bibliotekarien låter eleverna söka själva i biblioteket, kanske med tryckta instruktioner som hjälp.

Andra nivån innebär att bibliotekarien blir en föreläsare för eleverna och ger generella instruktioner över bibliotekets tryckta samlingar och databaserade kataloger. Användarundervisningen är i den fasen inte kopplad till att lösa ett individuellt problem som eleverna har. Den är tänkt att lära dem för att i framtiden kunna använda bibliotekssamlingar och datoriserade kataloger.

Bibliotekariens roll som instruktör blir att ge upplysningar om källor som eleverna behöver för att lösa ett problem, instruktioner om en enskild informationskälla och hur en källa kan användas för att lösa ett specifikt problem. Här kommer bibliotekariens kunskap till uttryck. Bibliotekarien kan ge instruktioner flera gånger till samma elev om han/hon behöver detta. På denna nivå kan det förekomma samarbete mellan bibliotekarien och läraren.

Den fjärde nivån innebär att bibliotekarien ger sökinstruktioner till användare för att hitta relevant information från olika informationskällor. Den formen av användarundervisning sker ett flertal gånger beroende på användarens behov. Det pågår en serie av sammankomster mellan bibliotekarie, lärare och elever. Det är den ämnesansvarige läraren som bestämmer

---

⁵² Kuhlthau 1993, s.147-154.

ämnet och det är bibliotekarien som visar hur en rad av källor kan användas för att lösa ett specifikt problem.

Den femte och sista nivån, rådgivning, är viktigast eftersom bibliotekarien får en tydlig pedagogisk roll. Bibliotekarien ger råd till varje elev angående informationssökningsprocessen, där tankar, känslor och handlingar är involverade. På den nivån är bibliotekariens roll aktivt deltagande, där bibliotekarien ger råd till eleven på hur funnen information ska tolkas och utvärderas för att lösa problemet. Det finns samarbete mellan lärare och bibliotekarie under tiden.

Att belysa de beskrivna rollerna ovan är viktigt för undersökningen då dessa roller kan jämföras mot de roller som skolbibliotekarien har i verkligheten på biblioteket i denna undersökning. På så vis får man en bild av hur bibliotekarien stödjer eleverna under deras informationssökningsprocess. Dessutom kan dessa roller appliceras på annan personal på skolan, speciellt den ansvarige läraren.

4.2 Tillämpning av Kuhlthaus teori

Kuhlthaus teori kommer att tillämpas på uppsatsen två frågeställningar. Utifrån uppsatsens första frågeställning kan Kuhlthaus sju olika stadier av elevernas upplevelser av informationssökning förklaras. Utifrån frågeställning nummer två kan Kuhlthaus teori om bibliotekariens olika roller förklaras.

5. Metod, material och arbetssätt

I detta avsnitt belyses uppsatsens val av metod, urval, uppläggning och genomförande av den empiriska studien.

Avsnittet avslutas med etiska regler som följdes under undersökningen.

5.1 Val av metod

Denna uppsats utgår ifrån kvalitativ metod eftersom uppsatsens syfte är att undersöka gymnasieelevers upplevelse av informationssökningsprocessen.

Enligt Trost (2005) lämpar sig den kvalitativa metoden bäst till att beskriva detaljerade händelser eller människor, till skillnad från den kvantitativa metoden som vill beskriva hur många, hur ofta eller hur vanligt.⁵³

Den kvalitativa forskningen eftersträvar enligt Widerberg att klargöra karaktären eller egenskaperna hos ett fenomen, i mitt fall gymnasieelevernas informationssökningsprocess.⁵⁴ En nackdel med de erhållna resultaten blir att de är subjektiva eftersom forskaren har ett nära förhållande till fenomenet.

5.1.1 Kvalitativa intervjuer

Kvalitativa intervjuer ger forskaren en möjlighet att ta del av unika svar, som inte går att finna i litteraturen. Syftet med kvalitativa intervjuer är att informanterna ska tala om ”sådan de tycker är viktigt” för det är detta som forskaren vill ta reda på.⁵⁵

En intervju kan ses som ett samspel mellan forskaren och informanten, där båda deltar aktivt.⁵⁶ Det finns flera olika sorters intervjuformer. Denscombe (2000) menade att det finns strukturerade intervjuer, ostrukturerade samt semistrukturerade intervjuer. Den främsta skillnaden mellan intervjuformerna är frågornas karaktär och hur lång tid informanterna har på sig att svara på frågorna.

Uppsatsen utgår ifrån semistrukturerade intervjuer, vilket innebär att forskaren har med sig en intervjuguide med frågor till informanterna. Forskaren kan dock ändra på frågornas följd. Den semistrukturerade intervjuformen valdes för att intervjun skulle kännas behaglig så att informanterna kunde tala fritt och reflektera över frågorna som ställdes.⁵⁷

Under arbetets gång ställdes nya frågor till informanterna som var relevanta för forskningen.

---

⁵³ Trost, Jan 2005. *Kvalitativa intervjuer*, s.14.

⁵⁴ Widerberg, Karin 2002. *Kvalitativ forskning i praktiken*, s.13.

⁵⁵ Repstad, Pål 1999. *Närhet och distans: Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*, s.75.

⁵⁶ Ekholm, Mats & Fransson, Anders 1992. *Praktisk intervju teknik*, s.7.

⁵⁷ Denscombe, Martyn 2000. *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojektet inom samhällsvetenskaperna*, s.155f.,

5.2 Urval och genomförande av intervjuer

Uppsatsen bygger på en empirisk studie av sju utförda kvalitativa intervjuer som genomfördes med fyra personer. Dessa har varit: två gymnasieelever, en kvinnlig och en manlig, skolbibliotekarien och en lärare. Två gymnasieelever intervjuades vid två olika intervjutillfällen, läraren intervjuades två gånger och skolbibliotekarien vid tre intervjutillfällen. Enligt Repstad (1999) finns det inget bestämt antal intervjuer som man bör göra, utan man får använda sitt omdöme för att bedöma hur många intervjuer som är lämpliga att göra.⁵⁸ Trost menar följande:

Rent allmänt skulle jag vilja påstå att man skall begränsa sig till ett mycket litet antal intervjuer, fyra eller fem av dem eller kanske åtta. Ganska få är vanligen att föredra. Med många intervjuer blir materialet ohanterligt och kanske mäktar man inte att få en överblick och samtidigt se alla viktiga detaljer som förenar eller som skiljer.⁵⁹

Trost menar att det viktigaste är att slutföra ett mindre antal intervjuer för att kunna gå in på djupet av varje intervju. På detta sätt kan forskaren få en överblick över insamlat material och kontrollera alla svar. Att slutföra flera antal kvalitativa intervjuer med de två gymnasieelever, lärare och skolbibliotekarie i denna uppsats har baserats både på Repstads och Trosts forskning. Genom att diskutera detta med min handledare kom det fram att empiriskt material utifrån intervjuerna kommer att ge tillräckligt med material för forskningen. Jag anser att fyra informanter och sju slutförda intervjuerna är fullt tillräckliga för att jag ska uppnå syftet med undersökningen.

Jag har valt att undersöka ett bibliotek som inte ligger i min hemstad för att kunna gå in i undersökningen helt neutral då jag har arbetat på gymnasiebiblioteket i min hemstad. Enligt Repstad finns det visserligen fördelar med att undersöka sin lokala omgivning men det finns ännu fler nackdelar med det. Repstad pekar på en nackdel: ”En sådan är att det är svårt att uppträda ovetande eller okunnig på sin hemmaarena”.⁶⁰ Forskaren ställer oftast frågor som han/hon vet svaren på. Forskaren får också feedback av kollegorna där de undrar varför man ställer dessa frågor som man redan känner svaren på.

Enligt Jan Trost kan man urskilja tre steg vid en kvalitativ undersökning. Dessa steg består av datainsamling, bearbetning av materialet samt tolkningen av materialet.⁶¹ För att samla in material, dvs. steg ett – intervjuades eleverna, skolbibliotekarien och läraren. Praktiskt sett började min undersökning med att jag kontaktade en gymnasiebibliotekarie på en skola i en liten stad nära min hemstad.

Bibliotekarien var mycket positivt inställd till undersökningen men bad mig först att förankra den hos rektorn. Rektorn var mycket intresserad och hon välkomnade mig till gymnasieskolan. Jag fick genom rektorn sedan kontakt med läraren som undervisar i ämnena samhällskunskap och geografi. Enligt Repstad kan inblandning av chefer och ledare ha medfört forskningsmässiga nackdelar som till exempel att forskaren blir beroende av de när informanter behövs eller att tillstånd krävs för att forskningen ska kunna genomföras. Dessutom kan det tänkas att chefer eller ledare vill styra urvalet av informanter.⁶²

---

⁵⁸ Repstad 1999, s. 70.

⁵⁹ Trost 2005, s.123.

⁶⁰ Repstad 1999, s.57.

⁶¹ Trost 2005, s. 125

⁶² Repstad 1999, s. 67.

Läraren gav mig förslag på två elever som eventuellt ville delta i min undersökning. Läraren har varit aktiv när det gäller urvalet av informanter eftersom skolan har sekretessbelagda personuppgifter om eleverna. De tillfrågade eleverna tackade ja till att delta i undersökningen. De var väldigt positivt inställda. Repstad har citerat Harald Enderuds yttrande angående informanter, att man inte ska kasta bort tid på negativa personer utan koncentrera sig på öppna och positiva personer.⁶³

Vid första intervjutillfället fick inte informanterna intervjuguiden i förväg då jag inte ville att de skulle förbereda svaren. Jag ville att deras svar skulle vara spontana för att på så sätt få ärliga svar.

Vid det andra intervjutillfället skickades intervjufrågorna i förväg till informanterna eftersom det hade gått lång tid sen det första intervjutillfället. Min bedömning var att informanterna kunde ha glömt hur de agerade under den gångna informationssökningsprocessen. Det var viktigt att fräscha upp minnet hos informanterna med de nya frågorna. Tidsintervallet mellan de två intervjutillfällena var sex månader och berodde på bearbetning av materialet samt att nya frågor tog form under bearbetningsprocessen.

Jag har kunnat återkomma med nya kompletterande frågor som väcktes under arbetets gång. Dessa frågor skickade jag till mina informanter med e-post. Jag har även haft möjlighet att återkomma till gymnasieskolan för att göra kompletterande intervjuer med samma informanter. På detta sätt fick jag ytterligare förklaringar på frågor som rörde den föreliggande undersökningen.

Först intervjuades skolbibliotekarien. Detta grundades på att jag ville få en helhetsbild av informationssökningsprocessen hos eleverna. Denna bild skulle inte kunna vara fullständig utan att nämna skolbibliotekariens ändrade roll i utbildningen. Intervjun pågick i ungefär en och halv timme och ägde rum på hennes arbetsrum som finns inne i skolbiblioteket. Hon var öppen, positiv och villig att ställa upp på min undersökning men när jag frågade henne om jag fick använda bandspelare under intervjun sade hon bestämt nej. Hon lovade istället att hon skulle prata långsamt för att jag skulle hinna skriva ned allt. Jag respekterade hennes åsikt och avstod ifrån bandspelaren, eftersom många metaboksförfattare, bl.a. Pål Repstad har förklarat att forskaren måste anpassa sig till sina informanter.⁶⁴ Hon ville ha ett exemplar av den renskrivna intervjun, och detta lovade jag. På detta sätt kunde hon ändra och förtydliga sina svar om det behövdes. Nästa gång vi sågs var mer av det informella slaget när jag väntade på läraren för att intervjua honom. Jag fick från henne ytterligare tryckt information som hjälper elever att söka information. Dessutom fick jag i tryckt form information om gymnasieskolan av henne. Jag skickade ut två kompletterande frågor till henne angående hennes samarbete med lärarna och hennes sätt att hjälpa elever under informationssökningen. Bibliotekarien besvarade frågorna via e-post. Tredje gången som jag intervjuade skolbibliotekarien var i slutskedet av undersökningsarbete då jag behövde svar på kompletterande frågor.

Jag intervjuade gymnasieläraren vid två tillfällen. Jag valde att intervjua honom av samma anledning som jag valde att intervjua skolbibliotekarien, dvs. för att jag ville undersöka gymnasieelevernas informationssökningsprocess som helhet. Detta åstadkoms när även lärarens roll i processen belyses.

De första intervjutillfällena var i början av oktober 2005 och intervjun med gymnasieläraren varade i ungefär en timme. Den genomfördes på ett konferensrum på gymnasieskolan. Med hans tillåtelse använde jag en bandspelare som stöd till efterföljande renskrivning. Jag förde dessutom egna anteckningar, även detta med hans tillåtelse.

---

⁶³ Repstad 1999, s. 47.

⁶⁴ Repstad 1999, s. 71.

Anteckningarna gjorde jag som en säkerhetsåtgärd ifall bandspelaren skulle krångla och att undvika ögonkontakt. Som Jan Krag Jacobsen (1993) anser:

Men direkt och långvarig ögonkontakt är mycket ansträngande och tröttnande, och det är inte säkert att det är positivt vare sig för lyssnandet eller för frågandet. Som beteende ligger det också långt ifrån det man är van vid när man pratar med folk på normalt sätt. Man kan kanske säga att ögonkontakt är ett sätt att visa uppmärksamhet – men det framkommer på ett bättre sätt genom sådana frågor som visar att man lyssnar intensivt.⁶⁵

När det gällde uppfattningen om långvarig ögonkontakt hade jag samma åsikt som Jacobsen.

Efter avslutad intervju bad jag om svar på två kompletterande frågor angående PBL, dvs. problembaserat lärande, och varför han tycker att det är viktigt med skrivprocessen. Dessa frågor besvarades via e-post. Jag fick dessutom de skriftliga instruktionerna som eleverna hade som bakgrund under fördjupningsarbetet. Jag intervjuade även läraren ytterligare en gång. Andra intervjutillfället med läraren gjordes i slutet av mars 2006 då jag ville veta om han tog hänsyn till informationsanvändning när han satte betyg på fördjupningsarbetet (se avsnitt 6).

Jag har intervjuat två gymnasieelever, vid två intervjutillfällen. Intervjuerna utfördes vecka 43, 2005, och vecka 13, 2006. Jag förberedde gymnasieeleverna genom att överlämna ett introduktionsbrev, där jag informerade dem om undersökningens syfte och deras eventuella roll i undersökningen. Dessa två elever valdes efter rekommendation av deras lärare eftersom de är ambitiösa och sätter skolan i första rummet. Under alla intervjuer var stämningen positiv, något som Repstad rekommenderar. Första intervjun ägde rum i datasalen med eleverna och pågick i ungefär en och en halv timme samantaget för båda eleverna. Den andra intervjun varade ungefär 30 minuter med vardera informant och ägde rum på gymnasieskolan.⁶⁶ Alla intervjuer ägde rum på gymnasieskolan i enlighet med informanternas önskemål. Informanter var väldigt hjälpsamma så det minsta jag kunde göra var att uppfylla deras önskemål angående plats för intervju. Intervjuplatsen är av betydelse för om resultatet av intervjuerna blir bra eller dåligt. Platsen bör vara neutral och en där informanterna känner sig hemma.⁶⁷

5.3 Bearbetning och analys av intervjuerna

I det andra steget bearbetades det insamlade materialet. Först markerades kassetter med inspelade intervjuer med gymnasieeleverna och läraren genom de första bokstäverna i deras fiktiva namn. Jag skrev ner intervjuutskriften efter bandinspelningarna med läraren och eleverna. Bibliotekariens intervju renskrev jag efter mina anteckningar. Jag letade efter likheter och olikheter i deras svar. Jag delade in informationen i två delar utifrån mina två frågeställningar. Första delen var information angående gymnasieelevers upplevelse av informationssökningsprocessen. Den andra delen handlade om skolbibliotekariens och lärarens stödåtgärder under elevernas informationssökningsprocess.

Mitt tredje och sista steg togs genom att jag analyserade materialet utifrån ett empiriskt samt teorinära sätt, som Widerberg rekommenderar. Analysen av inhämtat material har skett i

⁶⁵ Krag Jacobsen, Jan 1993. *Intervju: Konsten att lyssna och fråga*, s. 86.

⁶⁶ Intervju med gymnasieelever (2005-10-28 och 2006-03-29)

⁶⁷ Repstad 1999, s. 72.

enlighet med Widerbergs rekommendation.⁶⁸ Jag har använt Kuhlthau (1993) som min grundteori. Syftet med analysen är att klargöra gymnasieelevernas förståelse angående informationssökningsprocessen och deras upplevelser av den samt lärarens och skolbibliotekariens stödåtgärder för eleverna. Analysen började med en sortering av materialet, i detta fall mina intervjuer med informanterna.

5.4 Etiska regler

Det är ytterst viktigt att värna om integriteten hos de personer som deltar i ett forskningsprojekt. Följande etiska regler som ryms inom svensk forskning har följts:

1. Medverkan i mitt projekt är frivillig
2. Uppgifter som insamlas ska användas på ett konfidentiellt sätt
3. Insamlade uppgifter ska endast användas i projektsyftet.⁶⁹

Respekten för individen skall gå före kunskapskravet oavsett om man får mindre information säger Widerberg.⁷⁰

Alla som medverkade i undersökningen har varit upplysta om dessa regler innan intervjuerna påbörjades.

---

⁶⁸ Widerberg 2002, s. 133 -135.

⁶⁹ Repstad 1999, s. 68.

⁷⁰ Widerberg 2002, s. 95.

6. Resultatredovisning

I kapitel sex redovisas intervjuerna. Men först ges en kort beskrivning av gymnasieskolan och gymnasiebiblioteket. Därefter följer en presentation av informanterna.

6.1 Beskrivning av gymnasieskolan och gymnasiebiblioteket

Gymnasieskolan som valts för denna studie ligger i en liten stad, i en kommun som har ca 11 000 invånare. Gymnasiet är nybyggt och personalen flyttade in 1999. Skolan satsar mycket på datorer som hjälpmedel i undervisningen, elever som läser på de tre nationella programmen (ej individuella programmet) får låna en bärbar dator under sin studietid. Det finns fyra olika gymnasieprogram som kan läsas; individuella programmet, naturvetenskapsprogrammet, omvårdnadsprogrammet och samhällsvetenskapsprogrammet. Inom naturvetenskapsprogrammet finns två huvudprofiler som är djurkunskap och människokunskap.

Biblioteket är litet men det är trevligt och ljust. Det finns inte så många böcker, ungefär 2000 enligt skolbibliotekarien. Böckerna är indelade ämnesvis enligt SAB-systemet. Eleverna kan orientera sig bland böckerna eftersom de olika ämnesområdena är skyltade i hyllorna. Det finns fyra uppslagsverk: Nationalencyklopedin, Colliers Encyklopedi, Svensk uppslagsbok och AHA. Skolbiblioteket har ett varierat utbud av 40 olika tidskrifter.

På skolbiblioteket finns det fyra datorer som står till elevernas förfogande. Det finns också en ny kopiator. Man kan säga att man befinner sig i ett virtuellt bibliotek som satsar mycket på datorer, Internet och webbaserad undervisning enligt skolbibliotekarien. Genom skolbibliotekets hemsida har gymnasieelever och skolpersonalen tillgång till andra webbsidor som är aktuella för dem (se avsnitt 6.4). Bibliotekariens arbetsrum är ett separat rum inne i biblioteket, där finns en ny dator som hon använder i sitt arbete.

6.1.1 Presentation av informanter

För att garantera mina informanters anonymitet har jag gett mina informanter andra namn. Jag kommer att kalla dem för Anders, Viktoria, Ines och Göran.

Eleven Anders

Anders är sjutton år och bor med sin familj i en närliggande stad. Han läser andra året på det naturvetenskapliga programmet på gymnasiet. Han tänker utbilda sig till veterinär. Han läser på detta gymnasium eftersom det har en djurvetenskaplig inriktning, något som inte fanns på gymnasiet i hans hemstad. Hur mycket han satsar på skolan beror på ämnet, men generellt sett lägger han ner mycket tid på skolan. Han tycker att matematik är viktigare att kunna än språk, eftersom han inte kommer att behöva ett stort kunnande i språk när han blir veterinär. Utöver studierna spelar han fotboll samt tränar ett tjejlag (10-12 år).

Eleven Viktoria

Viktoria är sjutton år. Hon läser andra året på gymnasiet, på det naturvetenskapliga programmet. Hon bor med sin familj i en större stad nära staden där hon går i skolan. Viktoria är en flitig student och hon är mycket intresserad av läsning.

Skolbibliotekarien Ines

Skolbibliotekarien är fast anställd sedan ett år tillbaka. Hon tog sin examen i biblioteks- och informationsvetenskap vid Högskolan i Borås för några år sedan. Ines har ett antal års erfarenhet från bibliotekaryrket, genom vikarierat på olika stadsbibliotek. Hon är en trevlig, kunnig och socialt kompetent person och jag fick ett bra bemötande ifrån henne från första början.

Ines har tidigare arbetat som sjuksköterska i många år, men hennes stora intresse är litteratur och information, vilket var avgörande för hennes byte av yrke. Ines har efter sin utbildning arbetat både som sjuksköterska och som bibliotekarie, beroende på tillgång till arbete. Den första december 2004 fick hon tjänsten på gymnasiebiblioteket med 75 % arbetstid.

Lärare Göran

Göran bor i en större stad och pendlar dagligen till skolan. Han började arbeta på skolan för ett år sedan och undervisar i samhällskunskap och geografi. Han trivs bra med sitt arbete på denna skola. Det är en liten skola med nära kontakt till eleverna, vilket han uppskattar. Han är en kunnig, socialt kompetent person som är målinriktad och vill hjälpa sina elever nå bra resultat. Hans elever uppskattar hans hjälp med kommentarer som att han är bra på att förklara saker både skriftligt och muntligt.

6.2 Intervjuer med gymnasieelever

Jag har valt att presentera mina informanter separat dvs. varje person för sig. Jag har bestämt mig för att sammanställa och presentera all information från olika intervjutillfällen på samma ställe. Först redovisas elevernas syn på informationssökningen och därefter deras upplevelser av informationssökningsprocessen. Upplevelserna undersöktes under en informationssökning för ett fördjupningsarbete i geografi. Eleverna arbetade med egen fördjupning inom befolkningsfrågor där de skulle fördjupa sig i ett valfritt område inom befolkningsavsnittet inom erbjudna ramar. Förslag på ämnen var exempelvis mat och miljö eller familj och fattigdom. (För fler förslag och elevernas instruktioner se bilaga 5).

Anders

Anders använder både biblioteket i sin hemstad samt biblioteket på skolan. Han tycker det är viktigt att använda sig av båda biblioteken när han behöver information. Om han inte hittar information på skolbiblioteket har han kvar det stora biblioteket i sin hemstad där han kan söka information. Anders använder skolbiblioteket och då främst böcker. Han tycker att det är synd att eleverna har så få böcker att tillgå på skolbiblioteket. När Anders söker böcker tittar han på olika skyltar som står på hyllorna. När han hittar en bok lånar han den eller så kopierar han det som han upplever som relevant för hans arbete. Eleverna får använda kopian utan att betala. Om Anders inte hittar de böcker han söker, frågar han bibliotekarien. Hon är alltid på biblioteket förutom en dag i veckan. Ibland går han direkt till biblioteket och tittar i den tryckta versionen av *Nationalencyklopedin*. Men det är ännu enklare att gå ut på nätet och försöka, som han uttryckte det, ”söka fakta där”. Han använder olika sökmotorer och databaser på Internet som är de informationskällor som han känner bäst. Tidigare, när han var yngre och gick i högstadiet, använde han mest bl.a. sökmotorn AltaVista. Nu använder han mest sökmotorn Google och tittar på vilka sidor som har för honom användbar information. Ibland hittar han inte så mycket fakta.

Anders kan även låna bärbara datorer. Informationskällor som han känner till men inte använder är tidskrifter. Han tittar i dem när han är på rast men han använder sig inte av dem i skolarbeten. Han har ingen vana av att använda dem. Det är lättare för honom att använda böcker och hitta viktiga fakta. Han är aldrig på skolbiblioteket under lektionstid.

Anders deltog i ett studiebesök som hans lärare anordnade på stadsbiblioteket på skolorten när han gick i ettan. Eleverna lånade böcker och de fick reda på hur biblioteket är uppbyggt. De fick reda på vilka resurser som finns på biblioteket. Som skoluppgift fick de elever som inte var ifrån staden lära sig mer om den. I december 2004 fick han instruktioner av skolbibliotekarien angående informationssökning. Hon visade olika databaser som elever kunde använda genom att gå till bibliotekets hemsida. Bibliotekarien visade även hur eleverna kan använda sökord när de söker information. Han tyckte att undervisningen var lärorik eftersom han fick lära sig mer om att söka på egen hand. Bibliotekarien visade också hur böckerna är uppställda på hyllorna. Eleverna fick träna lite genom att göra övningar och hitta olika information. Det var under en svenskalektion och bibliotekarien hjälpte till om eleverna stötte på problem. Han har även fått hjälp med informationssökning av sin lärare. Anders vet också att han alltid kan fråga sin lärare. Läraren gav också undervisning i källkritik. Anders har goda kunskaper i datorer och han gillar att använda datorn i skolarbetet. Det blir mycket användning av datorn när han skriver eftersom det går att kontrollera stavningen på detta vis.

Skoluppgifterna består ibland av skriftlig inlämning men också muntligt redovisning inför klassen. Han känner sig alltid nervös, även om han har tränat inför redovisningen, eftersom

han har svårt för att prata inför främmande människor. Hans lärare vet att han känner sig nervös och därför får Anders redovisa sitt material sist. Då kan han se hur andra genomför sin redovisning och känner sig därmed säkrare inför sin redovisning.

Viktoria

Viktoria brukar använda både skolbiblioteket och stadsbiblioteket i staden där hon bor. Det sistnämnda biblioteket är stort och där finns fler källor att söka i. Källor som hon känner till och använder är böcker och olika sökmotorer och databaser på Internet. Tidskrifter är källor som hon känner till men sällan eller aldrig använder. Trots att skolbiblioteket erbjuder en stor och varierad mängd av dem använder hon inte dem när hon samlar ihop information inför ett skolarbete. Hon läser ibland tidningar om det finns något intressant i dem, men information ur dem använder hon inte när hon skriver sitt skolarbete.

Viktoria brukar börja söka information i böcker och på olika sökmotorer och databaser på Internet. Hon använder både Internet på skolbiblioteket och på stadsbiblioteket.

Viktoria har fått instruktioner om hur hon skall söka information på biblioteket av skolbibliotekarien på skolbiblioteket. Hon har även fått instruktioner om hur man söker information av läraren tillsammans med de andra eleverna. Instruktionerna har hon fått av skolbibliotekarien och läraren har hjälpt mycket då hon sökt information. Viktoria har även fått instruktion på stadsbiblioteket i staden på skolorten när eleverna gjorde ett studiebesök. Alla dessa instruktioner har hjälpt henne att förstå hur hon ska använda de resurser som finns på biblioteket.

I skolan har hon fått undervisning om informationssökning, både i grundskolan och i gymnasieskolan. Viktoria söker idag mycket information hemifrån via Google, Alta Vista osv. Hon tycker att hon har mycket lätt att hitta information för sitt skolarbete eftersom hon vet var man skall söka information

Hur Viktoria söker information för sitt skolarbete beror på ämnet i fråga. Hon brukar först leta i böcker och hittar hon inget där letar Viktoria via olika webbsidor på Internet. Viktoria granskar sina källor. Hon litar mest på information ur böcker. Hon litar mest på faktaböcker som är utgivna från institutioner eller andra upphovsmän som är etablerade inom ämnesområdet. Viktoria försöker alltid först söka efter information själv, både på skolbiblioteket och på stadsbiblioteket i sin hemstad. Hittar hon inte information på skolbiblioteket frågar hon bibliotekarien eller läraren. Hon tycker att både läraren och skolbibliotekarien hjälper henne när det är något hon inte hittar. På biblioteket i hennes hemstad frågar hon bibliotekarien om hon inte hittar böcker hon söker efter. De hjälper henne alltid.

6.3 Hur gymnasieelever upplevde informationssökningsprocessen

Nedan följer en redovisning av hur gymnasieelever gick tillväga under informationssökningen och hur de kände sig under denna process. Jag vill påminna om att min redovisning av elevernas upplevelse av de sex nivåerna är deras personliga tolkning. Denna kännetecknas av deras egna erfarenheter av sökande efter information som de skulle använda för fördjupningsarbeten.

6.3.1 Informant 1 - Anders

6.3.1.1 Uppgiften påbörjas

Inför detta fördjupningsarbete tyckte inte Anders att han hade några speciella känslor. Det var roligt och intressant att börja med arbetet. Hans inledande handlingar i processen bestod av att han började prata med sin lärare om arbetet. Anders pratade även med sina skolkamrater. Ibland när han behövde ytterligare tips pratade han med sin familj.

Anders använde sig både av formella och informella förmedlare enligt Kuhlthaus benämning. Som formell förmedlare var det hans lärare som är en professionell person anställd på skolan. Han använde även informella förmedlare i form av sina skolkamrater och familjemedlemmar.

6.3.1.2 Val av ämne

Anders fick möjlighet att välja ett ämne, utifrån några förslag på olika områden med koppling till befolkningsfrågan. Han valde att skriva om analfabetism som ryms inom området familj och fattigdom.

Familj och fattigdom

- Fattigdom
- Familjeplanering
- Hinder för utveckling
- Jämställdhet

Hans val baserades på att han tyckte att ämnet analfabetism kändes intressant. Detta gjorde att han kände sig motiverad att jobba med uppgiften. Han tyckte det skulle bli roligt att få börja söka information. Han gjorde inledande sökningar för att få en aning om vilken information som kan vara tillgänglig och användbar för hans arbete. Genom att snabbt läsa texter hoppas han att få tips på möjliga inriktningar.

6.3.1.3 Utforskning av ämne

Anders gick till biblioteket för att söka efter fakta. Han gick längs hyllorna och lät blicken löpa över bokryggarna. Hyllorna som han letade bland var ämnesmässigt kopplade till hans valda ämne. Han letade både på skolbiblioteket men även på det stora biblioteket i hans hemstad. På detta sätt hittade han några intressanta böcker som handlade om hans ämne. Han använde sig också av utbudet av uppslagsverk som finns på skolbiblioteket. Annan litteratur som var relevant för hans arbete fick han genom att skriva ut den från olika webbsidor vilkas innehåll han bedömde värdefulla för sitt fördjupningsarbete.

Anders kände sig frustrerad över all information som han hade hittat. Utöver svårigheten att sälla i sitt material tyckte inte Anders att han hade några känslor som påverkade hur han utforskade ämnet. Enligt honom var det inget att vara glad eller sur över, det var bara att börja jobba med uppgiften.

6.3.1.4 Fokusering

Anders började fokusera på sitt ämne för att avgränsa det. Han skrev ned sina egna tankar på papper och reflekterade över dem. Han bestämde sig för vissa frågeställningar och på det sättet avgränsade han sitt ämne ur en viss synvinkel. Han behövde inte mycket tid på sig för att fokusera sitt ämne.

Hans frågeställningar var:

- Vilka länder av olika världsdelar är mest drabbade när det gäller analfabetism?
- Vad påverkar det?

Efter den tydliga problemformuleringen hade han mycket lättare för att söka efter information. Han kände sig glad eftersom han i detta steg visste hur han skulle gå tillväga.

6.3.1.5 Insamling av information

I detta steg anser Anders att han vet vad han skall söka efter och han vet därmed hur han skall precisera sina sökfrågor i databasen. När han sökte via sökmotorn Google använde han sig av följande sökord: "analfabetism" och "analfabetism och fakta". Andra exempel på informationskällor där han använde ovannämnda sökord har bl.a. varit www.folkrorelsen.nu, www.nationalencyklopedi.se och <http://sv.wikipedia.org/wiki/huvudsida>.

När han tittade på analfabetism tittade han ibland på hur många kvinnor, män eller barn som är drabbade i olika länderna. Han hittade mycket information. När han valde ut information gick han efter sina frågeställningar och han gjorde dessutom anteckningar. Han kopierade även några få sidor ur litteratur som verkade intressant och betydelsefull för arbetet. Anders reflekterade över materialet som han hade samlat in. Han utövade källkritik genom att titta på upphovsmännen och utgivningsåren av materialet. Han tycker att han kan lita på *Nationalencyklopedin*, men han ifrågasätter pålitligheten av skolarbeten gjorda av någon annan skolelev. Han kände sig nöjd med sitt material, men han funderade ändå om han hade hittat relevant information.

6.3.1.6 Avslutande informationssökning

Anders kände både lättnad och oro efter den avslutade informationssökningen. Han kände sig nöjd när allt var klart. Hans känslor varierade från att ibland inte känna sig inte lika nöjd till att känna sig mycket nöjd med arbetet. Det berodde på hur han bedömde sin insamlade information. Med bättre information skulle han känna sig bättre och hans arbete skulle vara bättre. Men när han är klar med uppgiften känner han att han kanske kunde ha gjort annorlunda, gjort bättre med annat material.

Hans arbetssätt med uppgiften var att han sökte efter och skrev ned viktig information samtidigt. Fanns det mycket information som han tyckte var viktig kopierade han de sidorna. Han sammanställde texten och lämnade in sitt skriftliga arbete. Hans arbetssätt med fördjupningsarbete var samma som i tidigare gjorda arbeten. Han tycker att hans arbetssätt fungerar bra och ger utmärkt resultat och han tänker inte ändra på någonting.

6.3.2 Informant 2 - Viktoria

6.3.2.1 Uppgiften påbörjas

Viktoria var lugn inför detta fördjupningsarbete. Hon var väldigt intresserad och engagerad och ville genast påbörja arbetet. I detta skede tänkte hon igenom hur hon skulle skriva uppgiften och göra den intressant. Hon ville att hennes arbete skulle vara roligt och intressant att läsa samt spegla hennes egna tankar. Hon ville att arbetet skulle ge något nytt både till henne själv och för andra som skulle läsa arbetet. Handlingsmässigt började även hon att prata med sin lärare om arbetet. På så sätt använde hon sig av formella förmedlare dvs. sin lärare.

6.3.2.2 Val av ämne

Utifrån erbjudna förslag på ämne inom olika områden som har koppling till befolkningsfrågan valde Viktoria området hälsofrågor.

Hälsofrågor

- Dagens stora epidemier (Malaria, tuberkulos etc.)
- HIV och AIDS

Hon bestämde sig för att skriva om HIV/AIDS eftersom ämnet kändes aktuellt. Hon kände sig positiv, optimistisk, motiverad och engagerad eftersom hon gillade ämnet. Hon ville undersöka allt som gick att hitta inom detta ämne. Därefter gick hon till skolbiblioteket för att leta efter fakta på Internet.

6.3.2.3 Utforskning av ämne

Viktoria började utforska det valda ämnet. Det gjorde hon genom att gå till skolbiblioteket för att söka efter information. Hon började leta bland hyllorna för att böcker inom sitt ämne. Det gjorde hon både på skolbiblioteket men också på det stora biblioteket i hennes hemstad. Den information som Viktoria sökte fanns inte på skolbiblioteket men fanns på biblioteket i hennes hemstad. Viktoria kände sig förvirrad och tvivlade inför sin uppgift. Hon hade svårt för att uttrycka vad hon sökte efter. Viktoria läste då igenom de instruktioner som hon hade fått av sin lärare. Detta ledde till en klarhet som gjorde att hon nu visste hur hon skulle gå tillväga vid sökning av information.

6.3.2.4 Fokusering

Viktoria skrev ner en problemformulering, vilket gjorde att hon kände sig mer fokuserad inför uppgiften.

Hennes frågeställningar var:

- Hiv/Aids som sjukdom i Afrika?
- Hur ser situationen ut i Afrika och Sverige?
- Hur ser situation ut angående sjukhus, medicin och sätt att hjälpa sjuka i Afrika?

Hon kände sig glad och kände att hon skulle klara av sin uppgift. Viktoria visste nu hur hon skulle gå vidare under informationssökningen.

6.3.2.5 Insamling av information

I fas fem börjar det egentliga informationsinsamlandet. Viktoria gick till skolbiblioteket för att samla ihop information inom sitt ämne, HIV/AIDS. Viktoria kunde nu precisera sina sökningar bättre och detta ökade hennes självförtroende menade hon. När hon sökte via sökmotorn Google gick hon till olika länksidor. Informationen som hon bedömde som viktig skrev hon ut. Hon använde sig även av www.lakareutangranser. Genom en personlig kontakt med en läkare försökte hon skaffa statistik om drabbade personer och hur mycket medicin som används. Men hon lyckades inte med detta. Enligt henne berodde det kanske på att det kanske handlade om hemligtstämplad information. Hon frågade även sin lärare om hjälp i denna fråga, men han kunde inte finna den statistik som hon ville ha.

När hon sökte information gjorde hon det via <http://www.google.se> och använde bl.a. följande sökord: "sjukdom i Afrika", "Hiv/Aids" och sökordet "HIV/AIDS i Afrika." Hon kände sig optimistisk eftersom hon visste hur hon skulle göra för att få fram relevant information. Hon sökte även information hemifrån genom olika webbsidor på Internet. Hon frågade inte någon om hjälp när hon började samla in information eftersom hon visste vad hon ville redovisa i arbetet. Hon tänkte igenom vilken information hon skulle använda i arbetet. Tidigare förvirring som hon kände under fas tre var borta nu och hon visste hur hon skulle lägga upp sitt arbete.

6.3.2.6 Avslutande informationssökning

Viktoria hade blandade känslor efter den avslutade informationssökningen. Hon kände att hon kunde ha gjort bättre. Ibland kändes det som att hon bara hade skrivit ned fakta från böckerna för att redovisa för läraren. Ibland kände hon sig bra och var lättad eftersom informationssökningen var avslutad. När hon tänker på sättet som hon sökte efter information gjorde hon det på samma sätt som tidigare när hon jobbade med andra skolarbeten. Hennes metod att arbeta ger bra resultat och hon fortsätter att arbeta på samma sätt.

6.4 Intervju med skolbibliotekarie

För att belysa situationer från en skolbibliotekaries perspektiv har det varit nödvändigt att intervjua Ines.

En av Ines arbetsuppgifter är att stödja och utbilda eleverna samt personalen i informationssökning. Hon samarbetar också med lärararbetslagen för att stödja eleverna i det undersökande arbetssättet som används i skolan.

Hon betonar vikten av att utgå ifrån ämnet när det gäller användarundervisningen vid informationssökning.

Ines påpekade att hon satsar mycket tid på att undervisa om hur information kan sökas på webben. Hon ger även förslag på källor och sökord som är passande vid elevers aktuella informationssökning. Hon undervisar både i skolbiblioteket och i datasalen. Undervisningen är både grupp- och individanpassad. I början på terminen har eleverna cirka en timmes undervisning i biblioteket. Det finns också en möjlighet för eleverna att få individuell undervisning genom att "boka bibliotekarien". Det är för elever som vill lära sig mer och det gäller att ge så mycket tid som de behöver.

Ämnessökningar är mest aktuella tycker bibliotekarien. Eleverna väljer databaser som berör deras ämnesområde. Det är mest inom historia och samhällskunskap som eleverna söker information. Eleverna är väldigt duktiga och vana vid att arbeta med datorer och att söka efter information på Internet. Enligt henne använder inte eleverna så mycket de tidsskrifter som finns på biblioteket, varför hon försöker förändra detta genom att ofta informera om tidsskrifterna. Ines anser att eleverna förlorar viktig information genom att inte använda tidsskrifterna. De är helt enkelt inte vana vid att använda dem. För eleverna är det dock naturligt att söka information via databaserna eftersom de är uppväxta i en miljö där datorer är ett naturligt inslag.

Bibliotekarien introducerar eleverna i ämnet genom att visa tidsskrifter och olika uppslagsverk.

Vid informationssökning använder sig eleverna mest av Internet. De söker i de databaser som finns tillgängliga på skolbiblioteket. Databaser som är tillgängliga på biblioteket kan ses på bibliotekets hemsida. Där finns:

Länk- och söktips från biblioteket

Mölnbalds stadsbibliotek (länklista)

Leksands gymnasiebibliotek (länklista)

Länkskafferiet (skolverkets utvalda webbplatser för elever)

Nils (länklista från Malmö stadsbibliotek)

Eleverna har möjligheter att lära sig söka information via bibliotekets hemsida under länken "sökteknik".

Eleverna kan även se vilka sökmotorer som finns och är tillgängliga på bibliotekets hemsida. Bibliotekarien anser att det är viktigt hur eleverna formulerar lämpliga sökord för att få ett lyckat sökresultat. Ines brukar informera eleverna om användning av boolesk logik för att kombinera flera sökord med varandra. De kan även använda sig av trunkering berättar hon.

Bibliotekarien samarbetar med lärarna både individuellt och i arbetslag. Skolans mål är att lärare och bibliotekarie skall samarbeta mera men ibland räcker tiden inte till. Enligt Ines använder lärarna skolbiblioteket mycket och utnyttjar flitigt resurserna som finns där. Ines anser att samarbetet mellan henne och lärarna fungerar bra. Hon hjälper t.ex. lärarna med litteraturlistor och litteraturtips för olika teman. Det senaste temat som hon plockade fram till var om "Etik och livsfrågor". Skolbibliotekarien kan också göra bokinköp och fjärrlåna böcker på inrådan från lärarna. När det gäller ökat samarbete mellan lärarna och

henne erbjuder Ines själv sin hjälp under projektarbete. Hon tycker att det är roligt och intressant att vara involverad i elevernas arbeten och hon vill gärna handleda deras informationssökning. Hennes positiva inställning till detta delar också skolledning. Men hur mycket samarbete kommer att utökas bestäms i stor grad lärarna i arbetslagen. Ines ingår i ett arbetslag med lärare som undervisar elever som går individuella program på gymnasiet. Hon är även konsult till lärare som tar hand om elever med läs- och skrivsvårigheter. Hon tycker att det skulle vara önskvärt att ingå i andra arbetslag också. Hon tycker att det skulle vara roligt att vara handledare för elever under deras arbete som omfattar bl.a. informationssökning. Det är lärarna som leder eleverna och deras befogenhet att sätta betyg på arbeten är viktigast för eleverna. Hon tycker själv att samarbetet ska öka med andra lärare och andra arbetslag. Hon tycker dock att samarbetet har ökat något då hon har fått följa med en klass under en svenskalektion. Hon berättade då för eleverna hur de skulle söka efter information. Hennes konkreta råd och tips angående källkritik var:

Vem står bakom informationen?

Vad vill författaren berätta, att jag ska tycka osv. ?

Vilket syfte (fakta, åsikt, reklam osv.)?

Aktuellt - går det att hitta datum?

Med sin informationskompetens kan hon hjälpa både lärare och elever. Ines anser att det är viktigt med ett positivt bemötande gentemot eleverna. Om mötet mellan dem är positivt har eleverna lättare för att öppna sig mot henne. Ett gott bemötande och bra referenssamtal gör att hon har lättare för att uppfatta vad eleverna söker efter, menar hon.

Ines stödjer eleverna i deras informationssökning genom att ge dem vägledning och olika tips på källor. Hon brukar rekommendera databaser och skolbibliotekets uppslagsverk. Hon brukar uppmuntra eleverna till att samla mycket information för att sedan fokusera på materialet. Hon påminner kontinuerligt eleverna om att tänka på sin frågeställning samt stavning vid sökningar. Skolbibliotekarien vill att eleverna ska tänka på varifrån informationen kommer och hur gammal den är. Hon står alltid till lärarnas och elevernas förfogande.

6.5 Intervju med lärare

Göran använder sig av undersökande arbetssätt och mycket arbete i grupp när han undervisar. Eleverna skriver relativt mycket eftersom skrivandeprocessen är väldigt viktig. När eleverna skriver synliggörs deras egna tankar och detta skapar en förutsättning för reflektion, menar han. Göran anser också att en förutsättning för att eleverna skall kunna skriva bra är att de får en möjlighet att öva på detta. Skrivprocessen har betydelse inte bara i hans ämne utan eleverna kan ofta tillgodogöra sig skrivandet i flera ämnen då de redan har vana av att skriva.

Han arbetar max tjugo minuter i klassen och därefter gäller det för eleverna att hitta mer information själva. Eleverna kan gå till biblioteket, använda Internet, de kan fråga andra människor och diskutera med sina klasskompisar. Det är viktigt att diskutera fram information.

Angående PBL (problembaserat lärande) tycker läraren på följande sätt:

Jag tycker att PBL är ett bra arbetssätt som syftar till att väcka elevernas nyfikenhet och lust att vilja ta reda på hur saker och ting är. I ett grupparbete baserat på PBL så är egentligen grupprocessen det viktigaste och inte slutprodukt men tyvärr blir det alltför ofta att det endas eller till stor del är

slutprodukten som betygssätts när det egentligen är grupprocessen som svarar upp till skolans uppdrag och läroplansmålen men så blir det när det blir alltför stark fokusering på betyg och kursplaner.

När det gäller samarbetet med skolbibliotekarien tycker inte läraren att det finns så mycket samarbete. Han vet att hon finns på biblioteket och att hon ingår i arbetslaget. Han och hans elever går till stadsbiblioteket på skolorten eftersom där finns fler böcker och mer information att hitta. Han vill också visa sina elever på vilket sätt ett bibliotek är uppbyggt och han vill stärka deras sociala kompetens. Han tycker att det är viktigt att utveckla social kompetens för att lyckas både i skolan och vidare i livet. Deras sociala kompetens kan stärkas genom att besöka ett annat bibliotek eftersom eleverna har möjligheter att prata med personalen men också med andra besökare. Om social kompetens har Tursunovic skrivit i sin avhandling där han anser att:

Begreppet social kompetens har många olika innebörder, men väsentligen handlar det om förståelse, tolerans, förmåga att kommunicera och samverka, att ta ansvar för sig själv och andra.⁷¹

Anledningen till varför han valde att visa stadsbiblioteket istället för skolbiblioteket är p.g.a. att det inte är så svårt att visa böcker på skolbiblioteket men det finns andra saker som t ex. databaser som bibliotekarien kan berätta mera om. Det är bibliotekarien som kan mycket om databaser. Han tycker att eleverna bör gå en kurs för att lära sig söka i databaser.

Göran tycker att lärare och elever behöver mer tid än en timme som man får i början av skolan för att informeras om vilka resurser skolbiblioteket har.

Han anser att informationssökning är viktigt för eleverna eftersom de på detta vis söker och hittar relevant information från olika källor på egen hand. Som lärare definierar han informationssökning som att ”ta reda på lite mer om någonting”. Sen på vilket sätt man tar reda på information varierar, antingen genom biblioteket eller genom diskussion med andra människor eller sina skolkompisar. Det finns varken rätt eller fel när det gäller att hitta information. Han anser själv att han har goda kunskaper inom informationssökning och att han är bra på att hitta material till sitt ämne. När han påbörjade sin utbildning till lärare ordnade biblioteket vid högskolan undervisning i informationssökning. Han har även gått en kurs i informationssökning som ordnades av ett högskolebibliotek på en annan ort. Sedan han började arbeta som lärare har han inte gått några fler kurser i informationssökning.

En del elever har kommit till honom och sökt hjälp med informationssökningen. Även elever som inte sökt hjälp får länktips för att leta fram ny information. Eleverna känner sig trygga med läraren och en del av dem frågar om information som de har hittat är relevant.

Han har inte undervisning på skolbiblioteket. Men eleverna har haft en möjlighet att själva gå till skolbiblioteket. Där har de använt de olika informationskällorna. De har sökt via olika databaser och sökmotorer på Internet, men om de hittat litteraturtips där var läraren osäker på. Hur eleverna väljer information beror på vilket syfte de har och i vilken årskurs de går. Han har märkt att en del elever antecknar och andra inte. De som inte antecknar lånar böcker ganska fort. Han har sett en viss skillnad mellan elever som går i årskurs ett och de som går i årskurs två och tre. Han är själv lärare för elever som går i årskurs ett och två. Han märker att eleverna som går i tvåan inte är skrämde när det gäller att läsa artiklar. De är trygga i sig själva och vet vad som gäller. Eftersom hans undervisning bygger på ett undersökande arbetssätt ger han inte all information som de behöver för att göra klart sin uppgift. Eleverna måste ta reda på mer information själva. Tjugo elever kommer att hitta olika saker och det är bra. När det gäller temaarbete i samhällskunskap och historia hände det en gång att

---

⁷¹ Tursunovic, Mirzet 2004. *Fostran till demokrati: Tre sociologiska delstudier av bosniska ungdomars politiska socialisering*, s.102.

skolbibliotekarien var bjuden att följa med eleverna och honom för att ta reda på information. I våras hade han och elever tio historiska teman. Eleverna fick möjlighet att välja eget tema. Det var en skriftlig inlämning, men också en muntlig redovisning.

Han märker ingen skillnad mellan infödda svenska elever och svenskar med invandrarbakgrund när det gäller informationssökning och slutfört skolarbete. Om de behöver fråga någonting mer kan de fråga läraren eller undersöka saken själva.

Eleverna fick ett fördjupningsarbete i geografi som handlar om världens befolkning, men uppgiften kunde även vara inom samhällskunskap. Eleverna har haft möjlighet att själva välja tema inom befolkningsavsnittet. De fick också skriftliga instruktioner av honom hur de skulle arbeta. Läraren har även förklarat instruktionerna muntligt. Eleverna har haft tre veckor på sig att slutföra fördjupningsarbetet.

När han skulle sätta betyg på fördjupningsarbetet tittade han på flera delmoment.

Att det informella som består av hur eleverna sökte information ska påverka betygssättningen är inget kriterium. Det viktigaste är hur de har använt informationen då detta syns på slutprodukten. Han tittar till exempel på följande:

- Vad är det för information som de har plockat ut?
- Är informationen relevant för att fördjupa sig eller inte?
- Har de valt att presentera informationen på ett trovärdigt sätt?
- Är det lätt för läsare att följa med i texten? Hur de diskuterar och reflekterar utifrån materialet som dem kommit fram till. Vilka slutsatser har de kommit fram till?
- Analys av problemet

Dessa moment påverkar vilket betyg eleven får.

För att öka samarbetet mellan honom och skolbibliotekarien krävs tid. Enligt honom är det han som ska söka mer tid hos henne för att hon ska upplysa både honom och eleverna om tillgängliga databaser som kan användas på skolbiblioteket. Samarbetet med skolbibliotekarien kan utökas genom att sätta sig ner och diskutera i arbetslaget. Arbetslagen har mycket ansvar och också uppgifter (t.ex. marknadsföring av skolan) som de måste utföra men enligt honom är den viktigaste uppgiften att planera ämnena så att man får en enhetlig bild av utbildningen, där lärarna inte endast tänker på sitt eget ämne. Han menar att biblioteksuppgifterna bör diskuteras i arbetslagen för att utöka samarbetet med bibliotekarien. Arbetslagen har till sin förfogande två timmar för att hinna igenom övriga frågor som rör arbete men också andra frågor som kan vara sekretessbelagda dvs. ingenting som skrivs på datorn utan för hand för att sedan läsas in.

Betydelsen av arbetslagen i skolan kan även läsas i Karin Åbergs bok *Arbetslag i skolan*.

Arbetslagen har till uppgift att hantera en uppgift som inte hade kunnat klaras alls, eller lika bra, individuellt. Detta är själva idén med ett arbetslag. Men för att gruppen ska kunna lyckas med sin uppgift, krävs att samspelet mellan gruppmedlemmarna är sådant att det möjliggör arbete. Det gäller för laget att kunna samordna alla tillgängliga kompetenser och resurser, och rikta dem mot de uppsatta målen.⁷²

Arbetslagens uppgift är att utveckla verksamheten utifrån medlemmarnas perspektiv och därigenom stärka skolans organisation för att förbättra undervisningen.

---

⁷² Åberg, Karin 1999. *Arbetslag i skolan*, s.67.

7. Analys, diskussion, slutsatser och förslag på vidare forskning

Uppsatsens problem är gymnasieelevernas sätt att söka information. Denna informationssökning är kopplad till en konkret skoluppgift i ämnet geografi. Tyngdpunkten i undersökningen ligger på elevernas upplevelser av informationssökningsprocessen. Deras upplevelser av processen jämförs sedan med Carol C. Kuhlthaus sex nivåer. Även gymnasiebibliotekariens och lärarens roll i elevernas informationssökning belyses d.v.s. hur gymnasiebibliotekarie och lärare stödjer eleverna i deras informationssökning under fördjupningsarbetet.

För att lösa problemet definieras syftet som är att utifrån ett användarperspektiv undersöka hur Carol Kuhlthaus informationssökningsmodell överensstämmer med gymnasieelevers upplevelser av processen. Gymnasiebibliotekariens och lärarens roll i elevernas informationssökning undersöks också och analyseras. För att uppnå uppsatsens syfte är följande frågeställningar formulerade:

1. Hur upplever gymnasieelever sin informationssökning?
2. Hur stödjer skolbibliotekarien och läraren gymnasieeleverna i deras informationssökning?

Skolbibliotekariens och lärarens förmedling av information under elevernas sökning efter information under fördjupningsarbetet kommer att undersökas. Dessutom undersöks skolbibliotekariens olika roller vid användarundervisning.

7.1 Gymnasieelevers upplevelser av sin informationssökning

Nedan följer en analys av hur två gymnasieelever upplevde sin informationssökning. Därefter följer en analys av intervjuerna med skolbibliotekarien och läraren för att se hur de stödjer eleverna i deras informationssökning.

Som har presenterats i kapitel 4 kan Kuhlthaus modell av informationssökning ses som en process som sker i sex nivåer. Under nivåerna förändras elevernas beteende beroende på olika tankar, känslor och handlingar som eleverna genomgår. Den största avvikelser från Kuhlthaus modell jämfört med denna magisteruppsats skedde under första nivån av processen dvs. *Task Initiation - Inledning*. Enligt Kuhlthaus skulle eleverna i denna nivå känna oro och osäkerhet som berodde på en brist på kunskap och även osäkerhet på sin arbetsuppgift. Men dessa känslor kunde dock inte appliceras på mina informanter. Under mina intervjuer framkom att inga sådana känslor var inblandade. Mina informanter var mer intresserade av att påbörja arbetet än att vara oroliga för hur de skulle utföra det. Skillnaden mellan Kuhlthaus modell på att de hade fått bra skriftliga instruktioner av sin lärare utöver den löpande muntliga informationen som gavs. Den skriftliga informationen var till stor hjälp för dem under arbetets gång och instruktionerna har lett eleverna i rätt riktning. En annan aspekt kan tänkas vara att eleverna var vana vid denna typ av informationssökning och visste att utgången skulle bli lyckad. och min studie kan bero på att dessa elever är duktiga enligt deras lärare och vet att de kommer att lyckas väl med arbetet. Att eleverna inte kände oro och osäkerhet kan även bero

Enligt Limberg (2001) beror hur väl ett arbete utförs till stor del på hur eleverna ser på informationssökningsprocessen. Även deras syn på ämnet spelar stor roll. Det är något som hon kom fram till i sin undersökning när hon delade in elever i grupp A, B och C.

Uppfattningen mellan eleverna som tillhörde olika grupper skilde sig åt mycket vilket berodde på hur de förhöll sig till informationssökningsprocessen och användning av information. Elever som tillhörde grupp A såg informationsprocessen som att söka fakta, grupp B som att väga information för att välja rätt information och slutligen grupp C som såg informationssökningsprocessen som att granska och analysera informationen. Resultatet av intervjuerna med Anders och Viktoria visade att deras informationssökningsprocess liknar elever som tillhörde grupp C d.v.s. både två tillhörde grupp C.

Limberg (2001) har delat sina elever i olika grupp också när det gäller uppfattning av ämne. Grupp A var de elever som hade fragmentariska kunskaper om EU och saknade en sakligt grundad analys av ämnet, grupp B där eleverna integrerade sin kunskap om ämnet och resonerade utifrån ämnets perspektiv samt grupp C som karaktäriserades av att eleverna resonerade kritiskt och analytiskt om ämnet ifråga. I en jämförelse med Limbergs informanter, tillhör eleverna i denna undersökning grupp C, eftersom de granskade kritiskt sin information för att förstå och värdera den för att kunna färdigställa sitt fördjupningsarbete.

Anders och Viktoria är båda analytiska och kritiska när det gäller sökning av information om sitt ämne. Trots att båda använde uttrycket "att söka fakta" något som elever som tillhörde grupp A gjorde, sökte de information kritiskt och analyserade den noga. Mina informanter var också intresserade av ämnet för deras fördjupningsarbeten troligtvis eftersom de fick välja fördjupningsinriktningen själva. Om de hade ställts inför en uppgift som var bestämd av deras lärare utan möjligheter att välja hade de eventuellt inte varit lika motiverade och intresserade av att jobba med arbetet. Under sådana förutsättningar är det möjligt att de hade känt sig något oroad. Med mindre motivation följer inte lika stort engagemang.

Under den andra nivå *Topic Selection- Urval* skulle enligt Kuhlthau eleverna känna optimism eftersom de börjar förstå problemet och börjar söka information. Eleverna kan även känna ångslan på grund av för mycket information som hittas och som måste sällas bort. När det gäller optimismkänslorna som Kuhlthau beskriver stämmer denna beskrivning in på mina informanter. Både Anders och Viktoria kände optimism som säkerligen grundar sig på att de hade valt ett ämne som intresserade dem. Utöver ämnesvalet hade de börjat söka efter information, något som hade gett bra resultat. Även detta ledde till att mina informanter kände sig nöjda och tyckte att arbetet fungerade bra. I Kuhlthaus modell ingår i denna fas även generell informationssökning, något som mina informanter gjorde. Däremot uttryckte Viktoria även en rädsla av att ha för mycket information. Detta kan ha sin grund i att hennes önskan var att undersöka hela ämnesområdet vilket gjorde att hon hade höga krav på sig redan ifrån början.

Enligt Kuhlthau utforskar eleverna sina valda ämnen under den tredje nivån, *Prefocus Exploration-Utforskning*. Det naturliga steget efter ämnesval är att börja fördjupa sina kunskaper inom ämnet genom att söka information och att söka en fokus. Detta gjordes av både Anders och Viktoria. Att söka information innebar för dem att de använde sig av olika skriftliga källor samt att de diskuterade dem med sin lärare. Kuhlthaus beskrivning av informationssökningen sätter bibliotekarien i centrum mer än vad som egentligen var fallet för mina informanter. De sökte inte hjälp av bibliotekarien utan förlitade sig på kunskaperna som läraren hade. Detta kan bero på att läraren ser mer på ämnesinnehållet, medan bibliotekarien är mer intresserad av informationssökningsprocessen och hur eleverna kan få fram relevant information. Enligt Kuhlthau söker inte elever hjälp av bibliotekarie eftersom de tycker att hon/han inte har tillräcklig ämneskunskap eller att de inte erbjuder eleverna någon hjälp självmant. Den del som stämde överens med undersökningen handlade om att de inte sökte hjälp av bibliotekarien. Orsakerna kan vara som tidigare nämnts att de hade fått tillräckligt med hjälp av sin lärare och att de var väl insatta i hur de kunde söka information.

Den fjärde nivån *Focus Formulation* innebär en formulering av det valda ämnet. Enligt Kuhlthau formulerar eleverna på den nivån kärnan i problemet. Osäkerheten minskar och

situationen klarnar för dem. Eleverna blir dessutom mer intresserade och motiverade till att lösa problem. De ämnen som mina informanter valde var omfattande och för att kunna få en bra inblick var de tvungna att begränsa sina ämnesområden ytterligare genom att formulera fokus. Kuhlthau påpekade att det är viktigt att begränsa sitt område för att inte drunkna i överflödlig information. För att det inte ska ske måste eleverna sälla bort det de finner oviktigt eller utanför ramen för deras arbete. Mina informanter gjorde denna avgränsning genom att formulera om sina frågeställningar. Anders började fokusera på analfabetism och Viktoria på Hiv/Aids. Båda två kände att de var på god väg när avgränsningarna var gjorda. Dessa avgränsningar motsvarar Kuhlthaus fokusering av ämnet. Mina informanter visste då att de skulle klara sin uppgift på ett tillfredsställande sätt.

Känslomässigt är Kuhlthaus beskrivning delvis gångbar på mina informanter. Hon menar att eleverna under nivå fyra får en klarare bild av problematiken med arbetet vilket stämde med mina informanter. Däremot finns inte den osäkerhet som Kuhlthau framställde hos dem.

Kuhlthaus femte nivå är *Information Collection- Informationsinsamling* där eleverna använder sig av olika källor. Anders och Viktoria sökte först information på skolbiblioteket. Båda sökte ytterligare information i böckerna och via olika sökmotorer och webbsidor på Internet. De fick hjälp av bibliotekarien att hitta böckerna som de sökte. Kuhlthau menar att under denna nivå så tar eleverna hjälp av bibliotekarien endast som en sista utväg om man inte har kunnat hitta den sökta informationen. Detta hände för mina informanter, de hade svårt att hitta material och blev tvungna att fråga. I detta avseende stämmer Kuhlthaus teori med min undersökning.

Känslorna som dominerade under denna nivå hos informanterna var glädje. Informanterna var motiverade att fortsätta p.g.a. att de hade ett stort intresse för deras ämnen. För denna nivå nämner Kuhlthau inga direkta känslouttryck som eleverna känner utan pekar endast på att de är intresserade av att slutföra arbetet.

Den sjätte nivån *Search Closure - Prestation* avslutar informationssökningsprocessen. Kuhlthau menar att en informationssökningsprocess avslutas när eleverna inte tror att de behöver eller att det inte finns mer information att inhämta eller att tiden är ute. Mina informanter avslutade informationssökningen när de båda bedömde att det inte fanns mer information att hitta och även att tiden för insamling av information började rinna i väg. Enligt Kuhlthau är känslorna hos eleverna efter avslutat arbete blandade. De känner sig antingen nöjda eller missnöjda. Detta kan överföras på mina informanter. Viktoria var i stort sett nöjd med arbetet även om hon var fundersam över om hon hade framfört sina egna tankar tydligt nog. Anders däremot kände mer en lättnad över att arbetet var över. Han funderade ändå på om arbetet var tillräckligt bra.

En skillnad mellan Kuhlthaus teori och min undersökning är att medan Kuhlthau koncentrerade sig på själva informationssökningen, upptäckte jag att mina informanter tittade också på slutprodukten, dvs. deras uppsats. Under Kuhlthaus validering av hennes modell för informationssökningsprocessen framkom i en av hennes studier att ett visst samband kunde skönjas mellan ökat självförtroende och slutprodukten fokus och betyg. Detta var också den enda studien som anmärkte på utgången av informationssökningen.⁷³ Vid en annan valideringsstudie upptäcktes att många individer väljer att påbörja sin skrivprocess innan de fokuserar sitt ämne. Därmed sker fokuseringen under ett senare skede än som föreskrivs av Kuhlthaus modell.⁷⁴ Utöver detta uppehåller sig inte Kuhlthau mera vid att elevernas känslor kan vara kopplade till deras slutprodukt och inte enbart själva informationssökningen.

Jag anser att informanternas känslouttryck är kopplade till deras uppsats och delvis till själva sökningen efter information såsom i Kuhlthaus modell. Kuhlthau utgår ifrån att

---

⁷³ Kuhlthau 1993, s.56f.,

⁷⁴ Kuhlthau 1993, s.62

eleverna avslutar sin informationssökningsprocess innan de påbörjar skrivprocessen. Däremot är det vanligaste sättet att arbeta i skolan att skriva uppsatsen parallellt med informationssökningen. Det är även på detta vis som mina informanter har gjort. Med detta i åtanke kan man inte separera informationssökningen från skrivprocessen och i den delen avviker mina informanternas handlande med Kuhlthaus modell.

Den ovanstående jämförelsen mellan mina informanternas informationssökning och Kuhlthaus modell visar att modellen ger en tillräckligt god bild av verkligheten. Den visar att eleverna under informationssökningen går i cirklar för att nå önskat resultat. Både Viktoria och Anders gick från olika nivåer t.ex. från nivå tre till nivå två och tvärtom och resonerade fram och tillbaka kring informationen under hela sökningsprocessen. De sökte information vid upprepade tillfällen för att hitta det som passade bäst till deras fördjupningsarbete.

Som alla modeller är den en förenkling och den beskriver inte vad eleverna gör med den sökta informationen. Att söka information görs alltid med ett bakomliggande syfte som ofta resulterar i en rapport av något slag. Att inte ta med detta kan tänkas vara en alltför stor simplificering av processen men med tanke på att en bibliotekarie endast är involverad under informationssökningen kan denna förenkling godtas. Dessutom är känslorna ungefär likadana även när Kuhlthaus endast tar hänsyn till informationssökningen anser jag.

I Kuhlthaus forskning visade eleverna intresse för deras ämnen i senare nivåer av processen medan eleverna i min undersökning har varit intresserade av ämnet från allra första början. Elevernas intresse för ett ämne kommer att spegla deras vilja att göra ett bra arbete och därmed påverka hur deras informationssökningsprocess kommer att se ut. Kuhlthaus berör detta när hon skriver att syftet med informationssökningen är att lära sig något nytt och har man ingen motivation är det mindre troligt att man kommer att uppfylla syftet för informationssökningen. Det är Limberg som i sin forskning påpekar vikten av att elever lär sig att hitta egna svar och på det sättet får ta del av ny kunskap. Kuhlthaus och Limbergs resonemang att lära sig något nytt stämmer överens med mina informanter då de ville förmedla något nytt och intressant till andra genom sitt arbete.

Kuhlthaus har i sin forskning endast nuddat vid vad källkritisk informationssökning är. Mina informanter har lärt sig däremot att vara kritiska i förhållande till sina källor. De tittade på trovärdigheten hos sina källor genom att titta på vilka upphovsmän som låg bakom källan. De utvecklade sin förmåga att söka, kritisk granska och använda information dvs. de är informationskompetenta. Hur viktigt det är med att vara informationskompetent har påpekats i bl.a. Läroplanen för de frivilliga skolformerna, Lpf94. Anders och Viktoria har utvecklat sin informationskompetens. Deras kompetens stämde överens med Christina S Doyles tio punkter som en person måste uppfylla för att räknas som informationskompetent. Bytoft – Nyaas urskiljde av dessa tio, tre punkter som är viktigast. Dessa tre är förmågan att formulera frågeställningar utifrån informationsbehovet, identifiera lämpliga informationskällor och slutligen utvärdera information.

Även Bytoft – Nyaas åsikt om bibliotekariers roll och lärares roll under informationssökningsprocessen visade sig vara viktig för uppsatsen. Enligt henne innebär bibliotekariens roll som förmedlare att hon kan förmedla hur olika typer av källor skiljer sig åt medan innehållet i dokumentet värderas utifrån informantens uppgift. Det senare görs oftast med hjälp av läraren. Hennes åsikt stämde i verkligheten angående skolbibliotekariens och lärarens roll i uppsatsen. Mer om detta finns att läsa i avsnitt 7.2.

7.2 Skolbibliotekariens roll och samarbete med läraren

Elevernas informationssökning genomgår olika faser där bibliotekarien kan ha olika roller enligt Kuhlthau (1993). Hon undersökte dessa roller och fann att det fanns fem stycken. Hon undersökte även de fem pedagogiska rollerna som bibliotekarien har under användarundervisningen. Kuhlthau menar att även läraren kan vara en person som hjälper till under informationssökningsprocessen. Nedan analyseras skolbibliotekariens olika roller som förmedlare av information samt hennes roller under användarundervisning.

7.2.1 Skolbibliotekariens roller vid informationssökning

7.2.1.1 Organizer - Organisatör/ledare

Ines förmedlar inte information till eleverna. Däremot gör hon i ordning samlingar på biblioteket och utför vanligt biblioteksarbete. Hon möjliggör för elever att självständigt söka efter information. Enligt Kuhlthaus beskrivning av organisatörens roll ska bibliotekarien inte blanda sig i elevers informationssökning om inte de specifikt ber om hjälp. På så sätt stämmer Kuhlthaus första roll in på Ines. Mina informanter sökte information på egen hand. Under deras sökning hade de hjälp av de hjälpmedel som Ines hade försatt biblioteket med, t.ex. skyltar med ämnesområden på hyllorna.

7.2.1.2 Locator – Lokalisatör

Denna roll innebär att bibliotekarien söker efter fakta då elever frågar. Mina informanter ställde inga sådana frågor till skolbibliotekarien utan gick istället till sin lärare. De kände inte att de hade något behov av att fråga henne. Det kan även bero på att läraren fanns nära till hands och att de kände att han avsatte tillräckligt med tid för att hjälpa dem. De påpekade även att deras lärare var väldigt bra på att förklara saker för dem, både skriftligt och muntligt. Informanterna visste om att Ines fanns på biblioteket men hon var ändå inte deras första val när det gällde att fråga om hjälp. Av ovannämnda anledningar hade inte Ines denna roll.

7.2.1.3 Identifier - Identifieraren

Den tredje rollen som bibliotekarien kan ha innebär att hon gör ämnessökningar. Det gäller att identifiera grupper av källor utan inbördes ordning. Hon hjälpte inte eleverna med ämnessökning (t.ex. att söka i bibliotekskatalogen eller att söka information i tillgängliga databaser eller sökmotorer). Det var istället läraren som hjälpte eleverna med ämnessökningen. Men det kan möjligtvis bero på att läraren hade delat ut skriftliga instruktioner där det fanns tips på bra källor.

7.2.1.4 Advisor - Handledare

Med denna roll gör bibliotekarien ämnessökningar men denna gång rekommenderas källorna i en viss ordning. I och med att Ines inte hade den första ämnessökningsrollen hade hon heller inte denna roll.

7.2.1.5 Counselor - Rådgivare

Den sista rollen som rådgivare betyder konstruktiv sökning som innebär att ett problem diskuteras, strategi väljs och källor söks för att lösa ett problem. Denna roll medför att bibliotekarien följer eleverna under hela informationssökningsprocessen. Denna roll hade inte Ines.

Det kan konstateras att av ovanstående genomgång, att skolbibliotekarien endast hade en av fem möjliga roller som en förmedlare av information kan ha. Den roll som hon hade var den traditionella bibliotekarirollen som organisatör av samlingarna i biblioteket. Kuhlthau kom fram i sin undersökning till att eleverna inte såg bibliotekarien som en informationsförmedlare. Denna uppfattning hade även eleverna i min studie. Kuhlthau ansåg att detta berodde på att eleverna inte trodde på bibliotekariens ämneskunskaper. Min undersökning fann inte specifikt att det rörde sig om att skolbibliotekarien saknade ämneskunskaper utan att eleverna själva valde att söka hjälp hos läraren för att de var vana vid att göra det. Ines var aldrig involverad i elevernas informationssökningsprocess under deras fördjupningsarbete i geografi. Hade hon varit det är det möjligt att eleverna eventuellt hade sökt hennes hjälp oftare. Istället vände sig eleverna till sin lärare för råd angående informationssökningsprocessen.

7.2.2 Skolbibliotekariens roller under användarundervisningen

Kuhlthau har även beskrivit bibliotekariens fem pedagogiska roller under användarundervisningen. Skillnader finns mellan skolbibliotekariens pedagogiska roller när det gäller förmedling av information, som Ines har haft som formell informationsförmedlare under informationssökningsprocess, och de pedagogiska rollerna som hon har haft under användarundervisningen. En informationsförmedlare är en person som guidar och hjälper en annan person, i mitt fall gymnasieelever, under informationssökningsprocessen. Den stora skillnaden är att med användarundervisningen lär bibliotekarien eleverna hur de kan söka efter information för framtiden till skillnad från en informationssökningsprocess som sker p.g.a. en konkret uppgift. Nedan analyseras vilka av dessa pedagogiska roller som bibliotekarien Ines har haft under användarundervisningen.

7.2.2.1 Organizer – Organisatör

Den första rollen som Organisatör betyder att bibliotekarien ger inga instruktioner och att eleverna utför sökningar själva. I min undersökning fanns tryckt hjälp att tillgå i biblioteket, som beskrev hur man sökte i databaserna. Därmed kan eleverna söka information utan hjälp från bibliotekarien. Mina informanter sökte information på egen hand utan att söka hjälp av bibliotekarien. Det betyder att Ines har haft rollen som organisatör.

7.2.2.2 Lecturer - Föreläsare

Som föreläsare ger bibliotekarien muntlig information till eleverna om bibliotekets möjligheter som en informationskälla. I Ines fall höll hon alltid i en lektion där eleverna som påbörjat sina gymnasiestudier fick en introduktion i hur elever skulle söka information via databaser och sökmotorer på biblioteket. På det viset stämmer Kuhlthaus roll "lecturer" med Ines som föreläsare.

7.2.2.3 Instructor - Instruktör

Nästa roll som Kuhlthau beskrev handlar om bibliotekarien som instruktör där instruktioner ges om en särskild informationskälla. När Ines höll i användarundervisningen gav hon exempel på hur eleverna kan lösa specifika problem för olika informationskällor. Rollen som instruktör har Ines haft.

7.2.2.4 Tutor- Handledaren

Rollen som tutor har bibliotekarien när hon instruerar om en strategi som gymnasieelever behöver använda för att lyckas lösa ett specifikt problem. Ines hade även denna roll t.ex. när hon hjälpte elever när de sökte efter information på påhittat problem under en svenskalektion. Det var vid ett tillfälle då Ines visade eleverna hur de skulle gå till väga vid användning av olika informationskällor på skolbiblioteket för att lösa problemet.

7.2.2.5 Counselor - Rådgivare

Rådgivarrollen betyder att skolbibliotekarien samarbetar med eleverna under hela informationssökningsprocessen. Den femte och sista nivån är viktigast av alla ovannämnda nivåer enligt Kuhlthau eftersom den belyser bibliotekariens pedagogiska roll. Min undersökning överensstämde med Kuhlthaus beskrivning av de fem pedagogiska rollerna som bibliotekarien kunde ha.

De fem beskrivna pedagogiska rollerna hade Ines främst under den tid på året då hon genomförde användarundervisning för klasser. Det var hennes arbetsuppgift att introducera gymnasieeleverna i hur biblioteket är uppbyggt och hur de kunde söka efter information. Både Anders och Viktoria betonade vikten av instruktionerna som de fick då. Det är väldigt viktigt att få fram rätt information i rätt tid och vid rätt tillfälle. Utöver detta är det främst läraren som står för förmedlingen av information.

Genom att beskriva vilka roller skolbibliotekarien har haft när det gäller förmedling av information som jag skrev ovan kan man se hur Ines stödde gymnasieeleverna under deras informationssökningsprocess när det gällde fördjupningsarbetet. Dessutom var det intressant att se hur deras lärare stödde dem under samma fördjupningsarbete. Det var läraren som hade satt ramen för fördjupningsarbetet och det var han som hade gett både skriftlig och muntlig information till eleverna. Utifrån hans skriftliga instruktioner kunde eleverna själva sätta upp mål om de ville ha högre betyg än godkänt. Mina informanter tyckte båda att läraren har varit duktig och bra på att förklara saker. Läraren visste dessutom att hans elever besatt en inre motivation och kunskap som drev dem till att klara fördjupningsarbetet. Det var läraren som handledde eleverna under arbetet och inte bibliotekarien.

Skolbibliotekariens roll har också förändrats, de står inte bara i lånedisken utan de erbjuder mycket mer. Bibliotekarien har nu även fått en pedagogisk roll där hon ska tillsammans med läraren samarbeta för att erbjuda eleverna en så bra utbildning som möjligt. Det är bibliotekariens kompetens som hjälper eleverna under informationssökningsprocessen där eleverna söker och samlar ihop relevant litteratur. Att prata om samarbete mellan lärare och

bibliotekarie är en känslig och laddad fråga och deras uppfattningar är olika i frågan. Enligt bibliotekarien är samarbetet mellan henne och lärarna i stort sett bra. Hon hjälper t.ex. till med litteraturlistor och litteraturtips kring olika teman. Hon brukar rekommendera bibliotekets hemsida, databaser och uppslagsverk. Som framgår av hennes svar är eleverna självständiga när det gäller att hitta information. Det är bara ibland som eleverna behöver tips och vägledning. Genom referenssamtal kan hon hjälpa dem definiera informationsbehov om de inte kan göra det själva. Hon påminner kontinuerligt eleverna om att tänka på sin frågeställning och att stava rätt när de gör sina sökningar. Bibliotekarien vill att eleverna ska tänka på varifrån informationen kommer och hur gammal den är.

Läraren har en annan uppfattning. Han anser inte det förekommer något större samarbete. Anledningen är enligt honom brist på tid och en ovana att samarbeta. Bibliotekarien ingår inte i samma arbetslag. När det gäller eventuella hinder för ökat samarbete nämnde Göran brist på tid. Den typen av hinder nämnde även Kuhlthau. Han känner att det är han som ska ta första steget till ett samarbete men han har ännu inte haft någon tid över för detta. Han känner att han behöver mer information av bibliotekarien och att det skulle vara bra om hon informerade honom och eleverna om tillgängliga databaser. Samarbetet skulle kunna breddas om diskussioner togs upp i de olika arbetslagen.

Göran menar att han troligtvis skulle använda sig av biblioteket mycket mer än idag om samarbetet var större. Han skulle då kunna hålla i sina lektioner på biblioteket.

Det är förståeligt att de två har olika uppfattningar om samarbete med varandra eftersom det handlar om olika yrkesgrupper. De har olika synsätt på arbete. Bibliotekarien har gått från att ha en mer traditionell roll till en mer pedagogisk roll där kritiskt tänkande och informationskompetens är viktigt. Både lärare och bibliotekarien vet inte hur de skall agera i sina nya roller när det gäller kompetens, ansvar och elevernas arbete. Men att de kommer att samarbeta är självklart. Hur kan samarbetet mellan bibliotekarien och läraren utökas återstår att se. Enligt mig kan samarbetet mellan läraren och bibliotekarien breddas genom en förändrad syn på samarbete. Det är lärarna som har ämneskunskaper inom sitt ämne och övriga pedagogikkunskaper men det är bibliotekarien som har informationskompetens som är nödvändiga i dagens skola. Att hjälpas åt för att hjälpa elever att vara informationskompetenta vinner både lärare och bibliotekarie på och de är varandras stora tillgångar i arbetet. Eleverna är vana vid att vända sig till läraren eftersom han har ämneskunskaperna och de träffar honom under lektionstiden. Lärarens och bibliotekariens arbetsuppgifter måste tydligt skrivas in i skolans måldokument och även i deras beskrivning av arbetsuppgifter var för sig. På det sättet blir båda två skyddade och vet var deras yrkesområde och även befogenhet ligger. Annars finns det rädsla från både lärarens och skolbibliotekariens sida att de trampar in på varandras yrkesområde som kan uppfattas som irriterande och störande av både parterna.

Enligt mig är det oerhört viktigt att samarbetet ökar mellan skolbibliotekarien och läraren eftersom informationssökningen är en förutsättning för att eleverna ska klara sina uppgifter på ett bra sätt. Det är viktigt att läraren hjälper bibliotekarien med att förbättra den pedagogiska rollen när det gäller informationssökning på samma sätt som bibliotekarien bör hjälpa läraren med att öka hans informationskompetens. Bibliotekarien ingår i några arbetslag men hon vill ha mer tid för att delta mer i lärarnas planering och möten. För detta behövs tid och tålmod från både sidor.

7.3 Slutsatser

Informanternas upplevelser av informationssökningsprocessen enligt Carol C. Kuhlthaus modell stämmer i stort sett överens med hennes beskrivning. Men det finns avvikelser som var störst under den första nivån och gällde känslornas betydelse i inledningen. Känslor av osäkerhet som enligt Kuhlthau eleverna upplever i den inledande fasen fanns inte hos de två informanterna. De var istället nyfikna och ville påbörja fördjupningsarbetet.

Andra olikheten är att Kuhlthau betonade vikten av informationssökningsprocessen men informanter betonade både informationssökningsprocessen och det skriftliga arbetet som ett resultat av informationssökningen.

Kuhlthaus beskrivning av bibliotekariens roll som förmedlare av information stämde inte med verkligheten i detta fall. Som fem beskrivna pedagogiska roller när det gäller förmedling av information har Ines bara haft den första. Det berodde på att eleverna vände sig till läraren som handledde dem under hela informationssökningsprocessen under fördjupningsarbetet.

De fem pedagogiska rollerna som Kuhlthau beskrev för bibliotekarien under dennas användarundervisning stämde dock med Ines situation där hon hade haft alla fem rollerna.

Synen på samarbetet mellan lärare och bibliotekarie är olika och beror på att de tittar på det ifrån olika synvinklar. Orsakerna för en låg nivå av samarbete beror på brist på tid, vagt formulerade arbetsuppgifter och ovana vid att arbeta tillsammans. Skolbibliotekarien anser att samarbetet i stort sett är bra men hon vill också utöka samarbetet. Hon tycker att handleda elever är roligt och betydelsefullt och hon vill gärna göra det. Skolledningen håller med henne om att samarbetet behöver ökas.

Läraren däremot tyckte inte att samarbetet är stort. Men han tycker också att samarbetet med skolbibliotekarien behöver utökas. Det behöver diskuteras inom arbetslagen eftersom det är viktigt hur arbetslagen ser på detta. Det som är lovande är att både skolbibliotekarien och lärare är överens om att samarbetet bör ökas.

När det gäller gymnasieelevers informationssökning och användning av informationskällor har informanter använt de tillgängliga informationssystemen dvs. bibliotek, där de tittade i faktaböcker och uppslagsverk och lånade böcker som de behövde. De har även använt olika databaser och sökmotorer på Internet. Personliga kontakter var också en av metoderna som de har använt när de letade efter information. Av alla ovannämnda informationskällor visade sig att Internet var den mest använda informationskällan beroende på tillgängligheten och snabbheten i att få fram eftersökt information. Men det beror även på att informanter är uppvuxna i en datamiljö och deras tidigare datakunskaper spelade en stor roll i hur mycket de använde Internet.

Utifrån denna uppsats har det framkommit ny kunskap angående elevers informationssökning. Den nya kunskapen är att osäkerhetsprincipen, på vilken grund Kuhlthaus modell vilar inte alltid gäller på informanter.

Frånvaron av oroskänslorna berodde främst på att informanterna var vana vid att söka efter information både manuellt och databaserat. Detta samt en bra kontakt med deras lärare som handledare var avgörande för hur eleverna kände sig under informationssökningen. På grund av detta kan det tänkas att nya arbetsätt i skolan, som speglas i undersökande arbetsätt med självständig sökning efter information, gör informationssökningen vardaglig och eliminerar osäkerheten och oros känslan. Eftersom Kuhlthaus teori är baserat på osäkerhetsprincipen är det möjligt att hennes teori behöver aktualiseras.

7.4 Förslag på vidare forskning

I samband med uppsatsen har jag funderat på hur forskare skulle kunna arbeta vidare inom området informationssökning. En ny, omfattande forskningsstudie som har gymnasieelever som målgrupp skulle kunna utföras. Eleverna skulle då följas under en period i ettan samt en period i trean för att se hur mycket deras kunskap i informationssökning har utvecklats i jämförelse med när de började utbildningen. I studien borde det då ingå fler elever än två så att de omfattar elever som är duktiga men även de som är mindre duktiga och som inte kan mycket om hur man söker information. Detta skulle göras för att se om Kuhlthaus nivåer stämmer bättre med en större försöksgrupp eller om de avvikelser som påvisades i denna magisteruppsats kvarstår. I den nya undersökningen skulle det vara bra om både kvalitativa intervjuer och observationer användes. Med en kombination av dessa metoder skulle forskare kunna få en inblick i elevernas dagliga liv i skolan när de söker efter information och de skulle kunna tolka data bättre.

8. Sammanfattning

Ny information med nya teknologier har medfört en ökad risk för informationsöverflöd, som gör att elever måste besitta informationskompetens. Det betyder att eleverna måste kunna söka, kritisk granska och använda information. Vikten av att vara informationskompetent har påpekats i olika styrdokument bland annat i de två läroplanerna Lpo94, Lpf94. Syfte med uppsatsen har varit att utifrån elevernas synvinkel se hur de upplever informationssökningsprocessen.

Skolbiblioteket är en viktig mötesplats där elever, lärare och bibliotekarie träffas för att arbeta tillsammans. I skolan används allt oftare en ny pedagogisk metod som utgår ifrån ett undersökande arbetssätt där eleverna är alltmer självständiga när de söker efter information. Skolan speglar en viktig roll i elevernas liv och skolans grund är demokrati och demokratiska värderingar. Elever lär sig också att stärka och utveckla sin socialkompetens vilket är viktigt för att lyckas både i skolan och i arbetslivet.

Denna uppsats är en användarstudie där fokus ligger på gymnasieelever och deras uppfattning av informationssökningsprocessen. För att börja söka efter information måste det finnas ett behov av ny information hos användaren. Som metod i uppsatsen har den kvalitativa metoden använts, i form av kvalitativa intervjuer. Två gymnasieelever, en lärare och skolbibliotekarien har varit informanter i denna undersökning. De intervjuades på skolan flera gånger.

Carol C. Kuhlthaus modell av informationssökningsprocessen har varit teoriramen för undersökningen. Modellen består av sex nivåer där känslor, tankar och handlingar förändras under en pågående informationsökningsprocess. Denna magisteruppsats påvisade att Kuhlthaus modell stämde i stort sätt med verkligheten men att det förekommer avvikelser.

Skolbibliotekarien har endast haft den första rollen som en organisatör, vilket motsvarar det traditionella biblioteksarbetet. Hon hade därmed inte de andra förmedlande rollerna som Kuhlthau beskrev i sin forskning. Däremot hade skolbibliotekarien alla rollerna under användarundervisningen såsom Kuhlthau har beskrivit dem.

Läraren och skolbibliotekarien tillhör olika yrkesgrupper som har anpassat sig till det nya arbetssättet i skolan som representeras bl.a. av PBL-metodiken. Nuförtiden sker mycket arbete med hjälp av dator och Internet. Genom att lära eleverna om hur bibliotekssystemet är uppbyggt och hur de ska söka och använda information kritiskt hjälper bibliotekarien eleverna att nå informationskompetens. Å andra sidan lär även läraren ut eleverna att söka och använda information som rör hans ämne.

Fler forskare har belyst vikten av bra samarbete mellan skolpersonalen, i detta fall rör det sig om läraren och skolbibliotekarien. Bibliotekarien kan tillsammans med lärarkåren hjälpa eleverna att nå de mål som har satts upp i styrdokumentet. Genom att arbeta tillsammans bidrar de till en bättre utbildning och förbereder eleverna för arbetslivet. Trots att det råder olika syn på samarbetet då de tittar på sina yrkesroller har man gemensamma mål.

Käll- och litteraturförteckning

Otryckta källor

Intervjuer utförda vid gymnasieskolan

Gymnasiebibliotekarien: 2005-10-03, 2005-10-14, och 2006-03-29.

Gymnasielärare: 2005-10-14, och 2006-03-29.

Gymnasieelever: 2005-10-28, och 2006-03-29.

Ljudinspelning av intervjuer och handskrivna anteckningar finns i författarens ägo.

Tryckta källor

Alexandersson, Mikael & Limberg, Louise (2004). *Textflytt och sök slump* : *Informationssökning via skolbibliotek*. Forskning i fokus nr. 18. Stockholm: Liber.

Buckland, Michael (1991). *Information and information systems*. Westport: Praeger.

Bibliotekslag: SFS 1996:1596 (1996). Tillgänglig på
<http://www.kulturradet.se/index.se/index.php?pid =1543> [2006-05-10]

Bytoft- Nyaas, Eli (1998). *Informationskompetens- ditt körkort på de elektroniska motorvägarna*. Tillgänglig på
<http://www.hb.se/bib/skriva/infkom/asp> [2006-05-01]

Denscombe, Martyn (2000). *Forskningshandbok: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Dik-forum (2005). Nummer 13. Nacka: DIK- förlag.

Doyle, Christina S (1994). *Information Literacy in an Information Society: A Concept for the Informational Age*, ERIC. Syracuse, New York.

Ekholm, Mats & Fransson, Anders (1992). *Praktisk intervjuteknik*. Solna: Norstedt

Grogan, Denis(1979). *Practical reference work*. London : Bingley, Ingår i *Outlines of modern librarianship*.

Hagerlid, Jan (red) (1996). *Slutrapport: Studenternas bibliotek: En analys av högskolebibliotekens utveckling*. Stockholms: BIBSAM. Tillgänglig på
<http://www.kb.se/BIBSAM/utredn/sbfulltxt.htm>[2006-01-10]

Hedenström, Sonja (1997). *Exploderar gymnasiebiblioteken? En rapport om gymnasiebibliotekens resurser, integration i undervisningen och förändringsbehov*. Stockholm: Sveriges Allmänna Biblioteksförening.

Hektor, Anders (2001). *What`s the Use?: Internet and Information Behavior in Everyday Life*. Linköping: Department of Technology and Social Change. Linköpings universitet.

- Höglund, Lars & Persson, Olla (1985). *Information och kunskap: Informationsförsörjning:Forskning och policyfrågor*. Umeå : INUM.
- Krag Jacobsen, Jan (1993). *Intervju: Konsten att lyssna och fråga*. Lund: Studentlitteratur.
- Kuhlthau, Carol, C (1993). *Seeking Meaning: A process Approach to Library and Information Services*. Norwood, Nj: Ablex.
- Kühne, Brigitte (1993). *Biblioteket - skolans hjärna?* Malmö: Almqvist & Wiksell International.
- Leth, Göran & Thurén, Torsten (2000). *Källkritik för Internet*. Rapport 177. Stockholm: Utgiven av Styrelsen för Psykologiskt Försvar.
- Limberg, Louise (2006). Skolbibliotek. Ingår i Nationalencyklopedin. Tillgänglig på <http://www.ne.se> [2006-04-25]
- Limberg, Louise (2001). *Att söka information för att lära: En studie av samspel mellan informationssökning och lärande. 2: a uppl.* Göteborg & Borås: Valfrid.
- Limberg, Louise (2002). *Skolbibliotekets pedagogiska roll: En kunskapsöversikt*. Skolverket 2002. Stockholm: Liber.
- Limberg, Louise & Folkesson, Lena (2002). *Informationssökning som kunskapsinnehåll: En studie av lärare och bibliotekariers synsätt på informationssökning i undervisningen*.
- Limberg, Louise, Hulgren, Frances & Jarneving, Bo (2002). *Informationssökning och lärande: En forskningsöversikt*. Skolverkets monografiserie. Stockholm: Liber.
- Lindö, Rigmor & Eliasson, Anette (1993). *Det öppna lärorummet*. Stockholm: Skolverket
- Läroplan för de frivilliga skolformerna – Lpf 94.Tillgänglig på <http://www.skolverket.se/sb/d/465> [2006-05-10]
- Malmström, Inger & Stein, Hannah (1989). *Fem perspektiv på gymnasiebibliotek tio år efter "Gula boken"*. Stockholm: Skolöverstyrelsen.
- Nilsson, Monica (1998). *Skolbiblioteket – skolans informationscentrum: En praktisk handbok för skolbibliotekariet, lärare och skolledare*. Lund: Studentlitteratur.
- Regerings skrivelse 2004/05: 102. *Utvecklingen inom den kommunala sektorn*. Tillgänglig på <http://www.regeringen.se/content/1/c6/04/42/44/85a3fe65.pdf> [2006-01-05]
- Pressmeddelande* 30 september 2005. Utbildnings- och kulturdepartementet Tillgänglig på <http://regeringen.se/sb/d/5022/a/50854/> [2006-05-12]
- Repstad, Pål (1999). *Närhet och distans: Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*, 3 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Skollag (1985: 1100). Tillgängligt på
www.skolverket.se [2006-05-10]

Skollagen med kommentarer 2000 : skollagen & skolförordningarna : grundskole-, gymnasie-, särskole-, specialskole-, gymnasiesärskole-, och komvuxförordningarna /[redaktör: Bo Forkman] Stockholm: Gothia.

Svensk biblioteks förening rekommendationer för referens- och informationsarbete Tillgänglig på
<http://www.Google.se> [2006-06-02]

Trost, Jan (2005). *Kvalitativa intervjuer*. 3.uppl. Lund: Studentlitteratur.

Tursunovic, Mirzet, (2004). *Fostran till demokrati: Tre sociologiska delstudier av bosniska ungdomars politiska socialisering*. Department of Sociology. Göteborg University.

Widerberg, Karin (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

Wilson, Tom D. (1981). On User studies and information needs. *Journal of documentation*. Vol. 37, nr 1, s. 3-15.

Ödlund, Eva (2000). *ISP och uppsats: En kvalitativ studie av Kuhlthaus informationssökningsprocess bland uppsatsskrivandehögskolestudenter*. (Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap, 2 000:62). Borås: Högskolan i Borås.

Åberg, Karin (1999). *Arbetslag i skolan*. Solna: Ekelund.

Bilaga 1. Brev till skolan

Ramiza Bulic
Adress xxxxxxxxxx
Tfn xxxxxxxxxx
E- post: xxxxxxxxxx

Till skolledning xxxxx

Hej!

Till er som ska delta i forskningen:

Jag heter Ramiza Bulic och läser Biblioteks och informationsvetenskap på Högskolan i Borås. Jag håller nu på med min magisteruppsats vars syfte är att ta reda på utifrån användarperspektivet undersöka hur Carol C. Kuhlthaus informationssökningsmodell överstämmer med gymnasieelevernas upplevelse av processen. Jag vill också undersöka på vilket sätt gymnasiebibliotekarien tar hand om handledning i elevernas informationssökning. Jag kommer även att belysa lärarnas roll och deras uppfattning av elevernas informationssökning.

Kvalitativa intervjuar är av stor vikt för skrivning av magisteruppsatsen.

Denna undersökning som omfattar kvalitativa intervjuar med gymnasieelever, skolbibliotekarien och lärarna ska behandlas enligt Svenska etiskregler för forskning.

Den omfattar följande:

Information (personer som deltar i ett forskningsprojekt ska känna till undersökningens syfte och vilka moment som ingår samt att deras medverkande är frivillig).

Konfidentialitet (uppgifter om en person som deltar i en undersökning ska behandlas med största möjliga konfidentialitet och förvaras på ett betryggande sätt).

Nyttjande (de uppgifter som samlas in om enskilda personer får endast användas för forskningsändamålet)

Även som en kvalitativ metod som kan vara aktuellt är deltagande observationer på gymnasiebibliotek om jag kan få tillåtelse.

I förväg tackar jag er för att ni ger möjligheter att göra undersökningen på er skolbibliotek. Om ni behöver veta mer om mitt arbete kan ni vända er till min handledare som är Eva-Maria Flöög, universitetsadjunkt.

Telefon: xxxxxxxxxx
E- post: xxxxxxxxxx

Med vänliga hälsningar
Ramiza Bulic

Bilaga 2. Intervjuguide till gymnasieelever

Del 1: Informationsbeteende och kontext

1. Berätta om din bakgrund.
2. Hur går du tillväga när du söker information för ditt skolarbete?
3. Vilka källor känner du till och använder när du samlar i hopp information inför ett skolarbete?

Vilka källor känner du till och inte använder när du samlar i hopp information inför ett skolarbete?

4. Har du tidigare fått någon typ av introduktion till biblioteksarbete och vad du fått undervisningen om?

Har ni fått göra studiebesök på biblioteket och fått information om vilka resurser som finns där?

5. Brukar du vara i biblioteket under lektionstid? Använder du böckerna, datorn osv. som finns på bibliotek? Om ja, när och vilka, om nej, varför inte?
6. Har du fått någon hjälp av din lärare med informationssökning?
7. Har din lärare gett undervisning angående källkritik i samband med informationssökningen?
8. Vilken hjälp av bibliotekarien har du fått vid informationssökning?
9. Har du tidigare fått någon utbildning i informationssökning? Var, När, Hur?
10. Vilka sökord använde du när du sökt information för ditt fördjupningsarbete via databaser och sökmotorer? Kan du nämna några?
11. Vilka frågeställningar hade du i ditt fördjupningsarbete?
12. Tycker att du har lärt dig något nytt om att söka information i samband med denna uppgift? Eller har du gjort likadant som du gjort tidigare?
13. Om du tänker tillbaka på uppgiften, hur upplevde du att söka information för den här uppgiften? Var det svårt, lätt, intressant, tråkigt?

14. Har du någon tidigare erfarenhet av dataanvändning?

Använder du datorn i ditt skolarbete?

15. Tycker du om att använda datorn i ditt skolarbete?

16. Vilken hjälp har du fått av bibliotekarien?

17. Upplever du att bibliotekarien är tillgänglig när du besöker skolbiblioteket?

18. Har du fått undervisning i informationssökning av bibliotekarien? Om ja, vad ingick i den?

Del 2. Intervjuguide Carol Kuhlthau informationssökningsprocessen

Fas 1. Inledning

- När du får en uppgift hur går du då tillväga?
- Vilka instruktioner har du fått ifrån din lärare inför informationssökningsuppgifter?
- Var börjar du med att söka efter information? (skolan, biblioteket eller hemifrån).
- Hur känner du dig inför din uppgift?
- Känner du ett behov att tala med någon hemma eller med en kompis i början av en informationssökningsuppgift?

Fas 2. Ämnesval

- Har du funderat på att välja ämne?
- Hur känner du dig inför att välja ett delämne?

Fas 3. Utforskning av ämne

- Hur söker du material inför din uppgift? Läroböcker, uppslagsverk? Internet?(webbresurser eller databaser) Tidningar eller annat?
- Hur går det till när du väljer ditt material ur dina källor?
- Brukar du be bibliotekarien om hjälp när det gäller att samla in material. Om nej varför inte?
- Om ja, anser du att du får den hjälp som du behöver?
- Vilka tankar och känslor har du när du har kommit så här långt i din informationssökning?

Fas 4. Fokusering

- Känner du nu en fokus och vet vad du vill undersöka i din informationssökning?
- Vet du hur du ska gå vidare i din informationssökning? Om ja, hur då? Om nej, varför inte? Vad är det som är så svårt?

Fas 5. Insamling av information

- Behöver du läsa ytterliggare material nu?
- När du samlar in material, gör du även anteckningar om detta?
- Hur upplever du din informationssökning just nu?

Fas 6. Avslutande informationssökning

- Vilka instruktioner har du fått av din lärare om hur din uppgift skall redovisas?
- När din informationssökning är klar – är du nöjd över din slutförda uppgift?
- Ja, på vilket sätt? Om nej, varför inte och på vilket sätt kunde du ha gjort?

Bilaga 3. Intervjuguide till gymnasiebibliotekarie

1. Kan du berätta lite kort om dig själv?
2. Berätta om dina arbetsuppgifter på skolbibliotek?
3. Kan du beskriva hur du arbetar när det gäller användarundervisning för gymnasieelever?
4. Vilka av dina arbetsuppgifter ägnar du mest tid åt? (t.ex. användarundervisning i webbaserad informationssökning, handledning, referenssamtal osv.)
5. Var undervisar du om användarundervisning? (på skolbibliotek, i en datasal)?
6. Berätta om hur du handleder du eleverna vid en fördjupningsuppgift?
7. Hur kan du som bibliotekarie stödja dem i deras informationssökning?
8. Vilka resurser på biblioteket använder eleverna mest enligt din uppfattning?
9. Anser du att eleverna utnyttjar de resurser som biblioteket har? Hur då / varför inte?
10. Har du ett samarbete med den ämnesansvariga läraren om elevernas informationssökning? Om ja, hur ser det samarbetet ut? Om nej, varför inte?
11. Tycker du att lärarna utnyttjar biblioteket och din kunskap som bibliotekarie? Om ja, på vilket sätt? Om nej, på vilket sätt kunde läraren få råd och hjälp ifrån dig som bibliotekarie?
12. Har du något mera som du vill berätta eller tillägga?

Bilaga 4. Intervjuguide till lärare

1. Kan du berätta lite kort om dig själv?
2. I vilka ämnen undervisar du?
3. Vilket arbetssätt använder du i ditt arbete som lärare?
4. Vad anser du om det nya arbetssättet PBL?
5. Arbetar du med temaarbeten?
6. Har du ett samarbete med skolbibliotekarien om elevernas informationssökning? Om ja, på vilket sätt? Om nej, varför inte?
7. Hur skulle ett samarbete mellan skolan och biblioteket kunna förbättras tror du?
8. Anser du som lärare att informationssökning är viktigt för eleverna?
9. Hur du som lärare definierar informationssökning?
10. På vilket sätt kan du som lärare stödja eleverna i deras informationssökning?
11. Har du som lärare fått någon utbildning i informationssökning?
12. Har du gått någon kurs i informationssökning under din utbildning till lärare?
13. Har du fått någon vidare utbildning i ditt arbete som lärare?
14. Förekommer det att ni har någon lektionstid förlagd till biblioteket? Om ja, vid vilket tillfälle och hur ofta? Om nej, varför inte?
15. Tar du hänsyn till elevens informationsanvändning, dvs. hur dem sökt och använt information i betygssättning?
16. Finns det något mera som du vill berätta eller tillägga?

Bilaga 5. Instruktioner för fördjupningsarbete

Höstterminen 2005

NV2 – NV2 – Geografi A – 100 poäng

Egen fördjupning – befolkningsfrågor

Instruktioner

Din uppgift är nu att fördjupa dig i och skriftligt presentera ett valfritt område inom befolkningsavsnittet, inom nedanstående ramar. Du formulerar själv en fråga inom ett område som intresserar dig och försöker besvara och analysera frågan du utgår ifrån.

Tänk på att du väljer betygsnivå redan i frågeformuleringen, så var noga med att formulera din fråga så att analys och diskussion är möjlig!

G-fråga

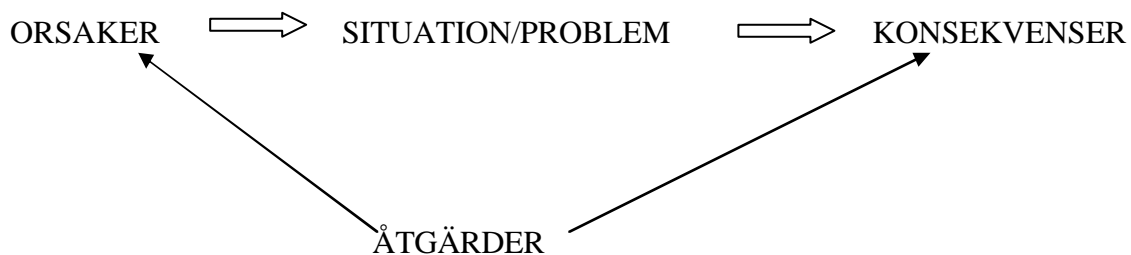
- Vilka olika metoder finns det för familjeplanering?

VG/MVG-fråga

- Vilka metoder för familjeplanering har varit mest framgångsrika och varför?

EN ANALYSMODELL

Följande analysmodell kan måhända vara till nytta för några av er i planläggningen av ert arbete. Den används ofta inom samhällskunskap men kan ibland vara användbar även inom geografi. Oavsett om du tror dig vilja använda den kan den vara nyttig att titta igenom för idéer och uppslag.

Situation/problem/fråga/fenomen

Detta är alltså den fråga du studerar, tex. *HIV/AIDS*. En del av arbetet är att beskriva/definiera vad *HIV/AIDS* är, kanske en kort historisk tillbakablick över geografisk utbredning, lite statistik, skillnader mellan länder etc. Detta är helt enkelt ett sätt att berätta för läsaren vad frågan handlar om.

Konsekvenser

Vilka är följderna av *HIV/AIDS*, för individen, för olika grupper, en region eller globalt? Hur påverkas samhället och människan av detta fenomen?

Orsaker

Här söker du förklaringar till problemet. Vilken/vilket är den bakomliggande orsaken till det problem ni undersöker? Kan man se orsaker hos individen/hos olika grupper av människor/hos samhället i stort?

Åtgärder

Här ges utrymme för förslag till åtgärder som dels är riktade mot problemets orsaker, dels mot dess konsekvenser (se pilar). Vad gör man och vad bör göras för att komma till rätta med HIV/AIDS epidemin? Vem bör göra det? Vems är ansvaret? Vilka kortsiktiga eller långsiktiga åtgärder satsar man på, vilka åtgärder fungerar bäst?

Uppsatsens fyra steg

Problemformulering

Denna måste du själv stå för. Problemformuleringen är viktig, den är själva basen för ditt arbete. Det är i problemformuleringen som du bestämmer vad du skall rikta in dig på.

- Nyfikenhet, brainstorming, oprecisa funderingar
- Litteraturgranskning
- Exakta frågeställningar
- Begränsa dig
- Tidsplan

Informationsinsamling

Exempelvis facklitteratur, databaser, tidningar, statistik m.m.
Anpassa informationsinsamlingen till det problem ni ska undersöka.

Bearbeta materialet

Sortera det du hittat, kasta onödigt och oanvändbart material.

Redovisning

Skriftlig inlämning

Arbetet skall innehålla följande delar

- *Framsida/titelsida*: Här skall namn, klass och titel på arbetet finnas med. Titeln skall knyta an till arbetets innehåll.
- *Innehållsförteckning*, här skall rubriker i arbetet finnas med.
- *Inledning*: Här skall du beskriva/bestämma och avgränsa ämnet. Vad är det för frågor du tänker besvara. Vilken metod har du använt och varför?
- *Resultat/analys*: I detta kapitel redovisar, förklarar, tolkar och analyserar du dina svar på de frågeställningar som du arbetat med. I den här delen kan du ta med bilder och diagram m.m.
- *Slutsats/avslutande diskussion*: Här skall du redovisa vilka slutsatser du drar utifrån resultatet. Här skall du dra ihop trådarna från arbetets olika delar samt presentera ett

samlat svar på din frågeställning/problemformulering. Alltså en kort redogörelse över svaren på dina frågor.

- *Källor*: Uppsatsen avslutas med en uppställning av de källor som du använt.

Arbetet får omfatta maximalt 5 datorskrivna sidor, Times New Roman storlek 12 och 1,5 radavstånd.

Förslag på ämnen

Här följer några förslag på vilka områden som kan studeras med koppling till befolkning. Titta gärna i lärobokens kapitel om **befolkning** för att få inspiration till ett uppsatsämne.

Kom gärna med egna förslag!

Familj och fattigdom

- Fattigdom
- Familjeplanering
- Hinder för utveckling
- Jämställdhet

Mat och miljö

- Resursförbrukning och miljöproblem
- Vattenbrist
- Bistånd/Biståndsproblematik
- Folkökning och resurstillgångar

Hälsofrågor

- Dagens stora epidemier (Malaria, tuberkulos etc.)
- HIV och AIDS

Migration (flyttningar)

- Ekonomiska flyktingar
- Flyttningar inom ett land
- Invandringen i Sverige

Arbetet bedrivs i skolan, d.v.s. vi har alltid uppsamling i klassrummet (om vi inte beslutat om annat) för närvaro och därefter får ni jobba självständigt i datasal/bibliotek.

Tips på källor

Läroboken kapitel 3

Biblioteket

www.ne.se

www.sida.se

www.ui.se (utrikespolitiska institutet)

<http://www.landguiden.se/>

<http://skolan.presstext.prb.se> (sök artiklar i ämnet)

<http://www.unfpa.org/> (FN:s befolkningskonferens i Kairo)

<http://www.undp.se/> (United Nation Development Programme)

<http://www.facingthefuture.org/>

Veckoschema

Vecka 40

7/10 fredag – Introduktion!

Vecka 42

19/10 onsdag-

21/10 fredag -

Vecka 41

12/10 onsdag -

14/10 fredag -

Vecka 43

26/10 onsdag

28/10 fredag – Inlämning!

Datum för inlämning av arbetet är **fredagen den 28 oktober** i vecka 43.

Loggbok

Varje fredag ska ni lämna in era loggböcker där ni ska redovisa vad ni har gjort under veckan och vad ni ska arbeta med under veckan därpå. Loggboken är till för att underlätta ert arbete och synliggöra ert eget arbete. Varje gång ni har arbetat med uppgiften så bör ni anteckna i loggboken vad ni har gjort och vad ni ska arbeta vidare med. Kanske kommer ni på en idé eller infallsvinkel, skriv då ner det i loggboken, kanske har ni nytta av just den anteckningen senare i ditt arbete. Ni ska även skriva ner en grovplanering i loggboken för att få en överblick hur arbetet ska bedrivas. Planeringen kommer förmodligen att justeras allt eftersom arbetet fortgår, kanske tar något moment eller fråga längre tid än beräknat medan andra frågor kanske tar mindre tid än beräknat. Att behöva ändra i sin planering är inget nederlag utan ska ses som en process i arbetet.

OBS! Loggböckerna lämnas in varje fredag till läraren!!!!

Lycka till!